

2

בעל גופיה או דכתיב ליה סופר מפומיה ואתא בעל ומערער ואמר דאנא הוא דפסלינא ליה בהני דקדוקי ולקלקולא אתכוונת ומש"ה קרעין ליה כי היכי שלא יבא ליד הבעל ויפסול אותו באחד הדקדוקים שאינם מעכבים מן התורה ויאמר לזה נתכוונתי ולא הנשא לכתחלה בהאי גיטא ואפילו לדעת האנמרים נשאת לא תצא משום הני דקדוקים מ"מ איכא לעז וכ"ש לדעת אומרים נשאת תצא ולפיכך קורעין אותו והבעל בעצמו יודע שלאחר הנתנה לא יבא עוד הגט לידו ולא יכול לפוסלו, הילכך גמר ומגרש לגמרי ולא יתכוין לקלקלה או לא יגרש כלל כיון שיודע דשוב אינו יכול לקלקלה ומפני חששא זו נהגו לקרוע הגט כדי שיתייאש ממנו הבעל ומנהג יפה הוא וכן אנו נוהגין במצרים. והנראה לע"ד כתבתי:

סימן תתפג (תמא)

שאלת ממני על ענין הצדקה איזה יותר הגון לומר הרי עלי כן לצדקה או הרי זה צדקה או לתת אותה בלא קבלה:

תשובה לא הוצרכת לשאול דבר זה אלא משום הא דתניא בנדרים (דף ט') טוב אשר לא תדור וכו' טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ואמרינן עלה בגמרא בלישנא בתרא אפילו תימא ר"י כי קאמר ר"י בנדבה אבל בנדר לא קאמר ולפום האי לישנא אפילו לר"י אסור לנודר אבל נדבה מותר וכגונא דמפרש תלמודא ר"י לטעמיה דאמר מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליו ושוחטה וטעמא משום דילמא אתי בה לידי תקלה כדאיתא בגמרא וקשיא לך הכא נמי אם נדר הוא כגון דאמר הרי עלי איכא למיחש דילמא אתי לידי תקלה שיעבור בכל תאחר דהא קיימי עניים ואפילו לדעת הרשב"א ז"ל חיישין שמא יעברו ג' רגלים ולא לתר איכא עשה והיינו דאמרינן וצדקה מחייב עליה לאלתר דהא קיימי עניים. ומהאי טעמא נמי אמרת דאפילו בלשון נדבה נמי לא דאיכא למיחש לבל תאחר. אבל כר מעיינת שפיר תשכח דאין הדברים אמורים אלא בנדבה ונדר שאינו

מקיים בה מצוה כגון קרבנות שאינו מחויב בהם מן הדין אלא עתה בא להתחייב דבהכי פליגי ר"מ ור"י אבל צדקה הוא מצות עשה שהיא מחוייב בה ומנין שנשבעין לקיים את המצוה לזרוזי נפשיה דכתיב נשבעתי ואקיימה לשמוך משפטי צדקך לפיכך אם רואה עצמו מתרשל במצות הצדקה מצוה עלינו לומר הרי עלי כן וכך לצדקה כדי לזרוז עצמו ולא יכול לחזור בו או שיאמר הרי זו לצדקה. ואם רואה עצמו זרוז ונשכר במצות הצדקה אז טוב לו שיתן אותה בלא קבלת נדר או נדבה. תו איכא טעמא אחרינא בצדקה שהרי לא הותר הנסיון במצוה מן המצות אלא במצות צדקה והאומר סלע זו לצדקה כדי שיחיה בני ה"ז צדקה דכתיב ובחנוני נא בזאת והמעשר היינו הצדקה וטעמא דמילתא משום תקנת העניים. ואם הנסיון שהוא אסור מן התורה דכתיב לא תנסון וכו' התירו הכתוב מפני תקנת העניים הנדר שאינו אסור אלא משום דילמא אתי לידי תקלה אינו דין שיהא מותר מפני תקנת העניים. הילכך כל אחד מן הלשונות אשר שאלת הוא הגון וטוב מפני תקנת העניים ולפיכך אני אומר שאם היה לפניו דינר ואמר כנדרי כשרים זה עלי ה"ז צדקה כיון דאיפסיקא הלכתא דישי ל צדקה שגם הכשרים נודרין מעות לצדקה דכתיב נשבעתי ואקיימה וכו' ודוד כשר היה. וכתבו המפרשים ז"ל שאם היה ספר לפניו ואמר כנדבת כשרים ספר זה או פרק זה חייב ללמוד אותו ספר או אותו פרק דהוי כנשבע ללמוד אותו כי אין כוונתו לשבועה אלא לזרוז עצמו וכן הנודרין בעת הצרה כאשר עשה יעקב אע"ה גם כן מותר שאין אותו נדר נדר גמור אלא נדבה והודאה. והנראה לע"ד כתבתי:

סימן תתפג (תמב)

שאלת עלה דהא דאמרינן במסכת שבת מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין וקשיא לך הא דגרסינן בסנהדרין פרק כהן גדול (דף כ"א) אמר מר זוטרא ואי תימא מר עוקבא בתחלה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש חזר ונתנה להם בימי עזרא בכתב אשורי ולשון ארמי בררו להם כתב אשורי ולשון הקדש והניחו להדידות

כתב עברי ולשון ארמי מאן ו פותאי. מאי כתב עברי א"ר ח ה יוסי אומר ואוי היה עזרא ו נתנה התורה על ידו נשתנה ה כתב הנשתון וכו' ר"א בכו לישראל וכו' רשב"א משום ו שאמר משום ר' אלעזר המודעי כל עיקר וכו' הא למדנו דהוי ניתנה תורה בכתב אשורי או ב ספר בכתב עברי ניתנה וכן אני הכי ומאי וכתב לו את משנה הח וכן מ"ז ואי תימא מר עוקבא תנאי סבר בכתב אשורית ניו בכתב עברי הנמצא היום כיד ו שלהם ולא נמצא שמ"ם וסמ" ו לא בשום אות זולת העי"ן סתום וליכא למימר שהכתב חדא שאין לנו לומר כן מסברו מחזיקין במצות קריאת התו קדומים וגם לא הלכו בגולה כלי דכאן בארץ ישראל ספרי היו. ותו שהיו מטבעות הרבה היום וכתוב בהם כתב עברי בלי שינוי וא"כ קשיא דרב חנ לך לפרושי דמילתא דמר זו עוקבא קמפרש ולא ס"ל דא" בפשיטות דהא אמר ר"ח מ' לתלמודא לאקשווי מינה ולה נמי דלסימנא בעלמא נקט מ"י האותיות שבכתב עברי העי שבכתב אשורית בנס היו עומדי העברי שיהיה ראוי לעמוד ואמאי נקט תרתי לסימנא. ו פריך בריש פ"ק דמגילה לר' מנצפ"ך צופים אמרום והכא חסדא לענין פתוח שעשאו סו גופייהו לאו בנס היו עומדי לדוכתא. ותו קשיא דפריך בכ בפשיטות כאלו הוא דבר ע מ"ז ואי תימא מ"ע ור' יו

כתב עברי ולשון ארמי מאן הדיוטות א"ר חסדא כותאי. מאי כתב עברי א"ר חסדא ליבונאה. תניא ר' יוסי אומר ואוי היה עזרא וכו' ואף על פי שלא נתנה התורה על ידו נשתנה הכתב על ידו שנאמר וכתב הנשתון וכו' ר"א בכתב זה ניתנה תורה לישראל וכו' רשב"א משום ר' שמעון בן פרטא שאמר משום ר' אלעזר המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר וכו' הא למדנו דהוי פלוגתא דתנאי אם ניתנה תורה בכתב אשורי או בכתב עברי דרבי יוסי סבר בכתב עברי ניתנה וכן איכא תנא בספרי דס"ל הכי ומאי וכתב לו את משנה התורה דעתיד להשתנות וכן מ"ז ואי תימא מר עוקבא ור"ח הכי ס"ל והנך תנאי סבר בכתב אשורית ניתנה התורה. ובדקנו בכתב עברי הנמצא היום ביד הכותיים שכתוב ס"ת שלהם ולא נמצא שמ"ם וסמ"ך צריכין לעמוד בנס ולא בשום אות זולת העי"ן שהיא כמו משולש סתום וליכא למימר שהכתב עברי עצמו נשתנה חדא שאין לנו לומר כן מסברא. ותו דאלו הכותיים מחזיקין במצות קריאת התורה והספרים שלהם קדומים וגם לא הלכו בגולה ולא הורקו מכלי אל כלי דכאן בארץ ישראל ספרי כותים נמצאו וכאן היו. ותו שהרי מטבעות הרבה של חצי שקל נמצאים היום וכתוב בהם כתב עברי והוא אשר לכותיים בלי שינוי וא"כ קשיא דרב חסדא אדר"ח ולא ניחא לן לפרושי דמילתא דמר זוטרא ואי תימא מר עוקבא קמפרש ולא ס"ל דא"כ לא הוה אמר הכא בפשיטות דהא אמר ר"ח מ"ם וסמ"ך וכו' וה"ל לתלמודא לאקשווי מינה ולתרוצי. וליכא לפרושי נמי דלסימנא בעלמא נקט מ"ם וסמ"ך כלומר אותם האותיות שבכתב עברי העשויות כמ"ם וסמ"ך שבכתב אשורית בנס היו עומדים חדא שאין באותיות העברי שיהיה ראוי לעמוד בנס אלא עי"ן לבד ואמאי נקט תרתי לסימנא. ותו דאי לסימנא מאי פריך בריש פ"ק דמגילה לר' חייא בר אבא דאמר מנצפ"ך צופים אמרום והכא נמי מאי מייתי לדרב חסדא לענין פתוח שעשאו סתום כיון דמ"ם וסמ"ך גופייהו לאו בנס היו עומדין וא"כ הדרא קושיין לדוכתא. ותו קשיא דפריך בכל דוכתא מדרב חסדא בפשיטות כאלו הוא דבר שאין עליו חולק והרי מ"ז ואי תימא מ"ע ור' יוסי דנמוקו עמו ותנא

וינו מחויב בהם
בהכי פליגי ר"מ
והוא מחוייב בה
לזרוזי נפשיה
משפטי צדקך
ות הצדקה מצוה
כדי לזרוז עצמו
זו לצדקה. ואם
דקה אז טוב לו
דבה. תו איכא
זו הנסיון במצוה
האומר סלע זו
דכתיב ובחזוני
יטעמא דמילתא
שהוא אסור מן
רו הכתוב מפני
א משום דילמא
ותר מפני תקנת
ות אשר שאלת
ים ולפיכך אני
נדרי כשרים זה
זלכתא דיש יד
לצדקה דכתיב
ר היה. וכתבו
יו ואמר כנדבת
למוד אותו ספר
אותו כי אין
ן הנודרין בעת
כן מותר שאין
ודאה. והנראה

כת שבת מ"ם
עומדין וקשיא
גדול (דף כ"א)
א בתחלה נתנה
קדש חזר ונתנה
שון ארמי בררו
ניחו להדיוטות

אשורי ודניאל שהיה מקובל סוד זה הכתב הכיר בו מיד ואמר כתבא אקרא למלכא ופשרא אהודעינייה ואם זה הכתב לא היה ולא נברא מנין סמך על עצמו לומר אותו ואיהו לאו נביא הוה שידע זה נבואה וגם לא מצינו שנאמר לו בחלום כמו והחלום הראשון שנאמר אחר התפילה ואם הענין כן גם בזה הדבר לא הוה שתיק מיניה קרא. וכן יש לדקדק מלשון רש"י ז"ל שכתב בפ"ג ז"ל לא היו יכולין לקרות כתב שכתב המלאך בימי בלשאצר והיו שם יהודים הרבה ש"מ נשתנה להם אותו כתב באותו היום ע"כ. משמע להם נשתנה אבל לדניאל לא נשתנה. וא"ת כיון שמרוב קדושתו לא ניתן רשות למרע"ה שיכתוב בו התורה ויתן לשבטים היאך ניתן רשות לעזרא שיכתוב בו התורה. וי"ל חדא שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה וכיון שהיה עזרא ראוי שתנתן התורה על ידו הוצרך לשנות הכתב על ידו. ותו כיון שכתבו המלאך והגיד אותו דניאל כבר היו מכירין מקצת האותיות. ותו דכל עוד שלא נגנו הארון היה מגין על המקדש אבל בבית שני שכבר נגנו צוה שיכתבו ס"ת בכתב אשורית שיהיה להם במקום הלוחות והארון להגין על המקדש ואין מקדש מתכונן בלי שמות הקדש כתובים כתקנן בכתב אשורית. ודוק כי זו הוא סברת ר' יוסי ותנא דסיפרי ומ"ז ואי תימא מ"ע ור"ח. והא דכתוב ווי העמודים קושטא דמלתא הוא שכן היו הווי"ן שבלוחות אלא שישאל היו חושבין דשמא בעלמא הוא לקרות היתדות והכלונסות ווין והיינו דהניחו להם להדיוטות כתב עברי שלא היה בו קדושה כלל שהרי לא מן השמים ניתן. ולמה נקרא שמה אשורית שעלה עמהם מאשור שכתבו המלאך ולא היו יודעים אותו כלל חוץ מדניאל כדכתיבנא. ור' סבר בכתב זה ניתנה התורה וכו' ור' שמעון והנך תנאי סברי לא נשתנה כל עיקר דלא נשתכחה מהם כל עיקר וכן כתב רש"י ז"ל והשתא סלקא כולה סוגיין דסנהדרין כהוגן ודו"ק:

שוב ראיתי בספר עין יעקב בשם הריטב"א ז"ל קרוב למה שכתבתי. אבל בירושלמי ראיתי במסכת מגילה מאמר הפך כל זה למ"ד ברעץ ניתנה

התורה עי"ן מעשה נסים למ"ד אשורי ניתנה התורה סמ"ך מעשה נסים ואע"ג דר' לוי פליג אתלמודא דידן במ"ם דאנן אית לן מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין כיון שלא מצינו חולק בהדיא בפירושו דברי ר' יוסי לית לן לפרושי מילת דר' יוסי מדעתיה לפלוגי עליה דר' לוי ובודאי הריטב"א ז"ל לא ראה הירושלמי או שמא גרסא אחרת היתה לו:

שוב ראיתי בירושלמי פרק מגילה נקראת אשורית יש לו כתב ואין לו לשון עברי יש לו לשון ואין לו כתב בחרו להם לשון עברי וכתב אשורי ולמה נקרא שמו אשורי שמאשר בכתבו אמר רב לוי ע"ש שעלה בידם מאשור. תניא רבי יוסי אומ"ק ראוי היה עזרא שתנתן תורה ע"י אלא שקדמו דור משה אע"פ שלא נתנה תורה ע"י אף הוא ניתן כתב ולשון על ידו וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתורגם ארמית ולא כהלין כתבא למיקרי מלמד שבו ביום ניתן ר' נתן אומר ברעץ ניתנה תורה ואתיא כר' יוסי. ר' אומר אשורית ניתנה תורה וכשחטא נהפך להם לרעץ וכשזכו בימי עזרא נהפך להם אשורית גם היום מגיד משנה אשיב לך וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר כתב שהוא עשוי להשתנות. תניא רשב"א אומר משום ר' אלעזר בן פרטא שאמר משום ר"א המודעי כתב אשורי ניתנה התורה מ"ט ווי העמודים שיהיו ווי"ן של תורה דומים לעמודים א"ר לוי מ"ד ברעץ נתנה תורה עי"ן מעשה נסים מ"ד אשורית נתנה תורה סמ"ך מעשה נסים ר' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא ור' סימון תרויהון אמרין תורת הראשונים לא היה לא ה"א שלהם ולא מ"ם שלהם סתום הא סמ"ך שלהם סתום ע"כ. הרי לך בהדיא מזה הירושלמי כי לפי דעת האומרים עברי ניתנה תורה דהיינו רעץ גם הלוחות ניתנו בזה הכתב בעצמו שהרי העי"ן בנס היה עומד והעי"ן של העברי דומה למשולש סתום מכל צדדיו. ובודאי כי עין יעקב לא ראה זה הירושלמי וגם לא הריטב"א ז"ל וגם אני לא ראיתי אותו בזמן שכתבתי מ"ש לעיל כי היינו עסוקין בשבת ולא במגילה וגם אין בידינו כח לומר שהגרסא היא משובשת כי פשט הסוגיא של סנהדרין משמע נמי כי בלשון עברי ממש נכתבו

הלוחות ומתוך הדוחק אנ הכתב שאר ספרים. גם שלנו חולק כיון שלא מצ ולא ברמז ומסברתינו א ואת"כ הדרי כל הנך י להוכחייהו ולכן אני אומא העת ר' יוסי והנמשכים ניתנה התורה מודים הם כתובים בכתב אשורית וכפופות כי מעשה הלוחו היה קדש קדשים וכשיו ביהו ויקא את העגל ומו קדושתן וחזרו למקום פניו בלא נשמה ונשברו. כל אחת ואחת מהם מ וכיון שעבדו עבודה זרה אלהיך ישראל לא היו המורה על יחוד שמו יתב השניות בלשון שהיו הנ שאין בו קדושה וזהו יוסי אומר ברעץ ניתנה רעץ מלשון תרעץ אויג ורעץ היה להם שאבדו דכתיב וכתבתי על הלוח משמע הדברים אשר הוהו שכתב בלוחות הראו הוא מכתב אלהים ממ כתוב לך את הדברים הז את הכתב הזה שראה א וצורותיו ומסר אותו ל הלוחות וס"ת הנתון בו היה בכתב עברי וזהו ש וזהו וכתב לו את משנ להשתנות שנשתנה ממ אח"כ בימי עזרא בזמן דעבודה זרה וקטלוה א אשורי המורה על סוד בכתב אשורי ע"י עזרא על ידו וזהו ולא כהל באותו יום ודניאל שהיו

אשורי ניתנה התורה
לוי פליג אתלמודא
וסמ"ך שבלוחות בנס
חולק בהדיא בפירוש
ילת דר' יוסי מדעתין
ריטב"א ז"ל לא ראה
אחרת היתה לו:

גילה נקראת אשורית
ון עברי יש לו לשון
ן עברי וכתב אשורי
שר בכתבו אמר רבי
תניא רבי יוסי אומר
י"י אלא שקדמו דור
ע"י אף הוא ניתן
שתון כתוב ארמית
תבא למיקרי מלמד
ברעץ ניתנה תורה
שורית ניתנה תורה
וכו בימי עזרא נהפך
שנה אשיב לך וכתב
ל ספר כתב שהוא
ומר משום ר' אלעזר
זמודעי כתב אשורי
ם שיהיו ווי"ן של
י מ"ד ברעץ נתנה
אשורית נתנה תורה
ום ר' חייא בר אבא
הראשונים לא היה
ם סתום הא סמ"ך
י"א מזה הירושלמי
ניתנה תורה דהיינו
כתב בעצמו שהרי
של העברי דומה
ודאי כי עין יעקב
הריטב"א ז"ל וגם
בתי מ"ש לעיל כי
ה וגם אין בידינו
ת כי פשט הסוגיא
ן עברי ממש נכתבו

שאלות

רבינו דוד בן זמרא

ותשובות

הלוחות ומתוך הדוחק אנו מחלקים בין כתב הלוחות
וכתב שאר ספרים. גם אין לנו לומר שהתלמוד
שלנו חולק כיון שלא מצינו זה בתלמוד לא בפירוש
לא ברמז ומסברתינו אין לנו לחלק על ר' לוי
וא"כ הדרי' כל הנך קושיות שהקשינו למעלה
לדוכתייהו ולכן אני אומר במחילה מרבותן כי לפי
דעת ר' יוסי והנמשכים אחריו שאמרו בכתב עברי
ניתנה התורה מודים הם שהלוחות הראשונים היו
כתובים בכתב אשורית בצירוף ורמזיהם עקומות
וכפופות כי מעשה הלוחות והמכתב הראשון והלשון
היה קדש קדשים וכשירד משה מן ההר והלוחות
בידו וירא את העגל ומחולות פרחו האותיות מרוב
קדושתן וחזרו למקום אצילותן ונשארו הלוחות
כגוף בלא נשמה ונשברו. וטעמו של דבר כי האותיות
כל אחת ואחת מהם מורה על סוד יחודו יתברך
וכיון שעבדו עבודה זרה ושתפו אחר מדכתיב אלה
אלהיך ישראל לא היו ראויים לאותו כתב הקודש
המורה על יחוד שמו יתברך. אח"כ כתב את הלוחות
השניות בלשון שהיו הם מכירין שהוא כתב עברי
שאין בו קדושה וזהו שאמרו בירושלמי תניא ר'
יוסי אומר ברעץ ניתנה התורה וקרא לכתב עברי
רעץ מלשון תרעץ אויב לפי שעבדו עבודה זרה
ורעץ היה להם שאבדו אותו הכתב הקודש והיינו
דכתיב וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו
משמע הדברים אשר היו אבל לא הכתב בעצמו
וזהו שכתב בלוחות הראשונים והמכתב מכתב אלהים
הוא מכתב אלהים ממש ובלוחות השניות כתיב
כתוב לך את הדברים האלה וכו' ומרע"ה היה מכיר
את הכתב הזה שראה אותו בלוחות ויודע סודותיו
וצורותיו ומסר אותו ליחידי סגולה על פה אבל
הלוחות וס"ת הנתון בארון ותפילין ומזוזות הכל
היה בכתב עברי וזהו שאמר ר"י ברעץ ניתנה תורה
וזהו וכתב לו את משנה תורה הזאת כתב העשוי
להשתנות שנשתנה ממש ממה שניתן בהר סיני.
אח"כ בימי עזרא בזמן בית שני דבעו רחמי איצרא
דעבודה זרה וקטלוה אז היו ראויים לכתב הקדש
אשורי המורה על סוד יחודו יתברך וניתנה להם
בכתב אשורי ע"י עזרא שהיה ראוי שתנתן תורה
על ידו וזהו ולא כהלין כתבא למקרי שנתחדש
באותו יום ודניאל שהיה מקובל איש מפי איש עד

מרע"ה בכתב הלוחות הראשונות הכיר אותו והודיעו
ומשם והלאה היו מכירין בו ואפשר שאפילו בני
אשור הכירו בו ומאז וזהו שאמרו שעלה בידם
מאשור וזה נכון. והשתא ניתא שני המאמרים של
ר"ח דאמר מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין
אפילו יסבור כר' יוסי כדמשמע בסנהדרין דעל
הלוחות הראשונות קאמר ואתיא ככ"ע ומחלוקת
התנאים והאמוראים הוא בלוחות השניות. והוי
יודע שרוב התנאים והאמוראים סוברים שבאשורי
ניתנה תורה וכן סברת הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות
במסכת ידים וז"ל הכתב אשר נכתוב בו אנחנו הוא
כתב אשורי והוא הכתב אשר כתב בו הש"י את
התורה וכן הוא פסק ההלכה דהא מפקינן קרא
דוכתב לו את משנה התורה לחייב את המלך לכתוב
לו שתי תורות אחת שיוצא ונכנס עמו ואחת מונחת
לו בבית גגו ואפילו ר' יוסי מודה הוא שאין שום
קדושה בכתב עברי עתה שהרי הניחוהו להדיוטות
ומאן נינהו כותאי לפי שלא ניתן אלא לשנותו
כשביל שעבדו עבודה זרה והיינו רעץ כדכתיבנא
והרי זה נכון לע"ד: L

סימן תתפד (תמג)

שאלת ממני בראובן שהכניס אשה לתוך ביתו
לשרת אותו בלא קדושין ולא חופה
ומתיחדת עמו והלך והניחה והיא רוצה להנשא
מי חיישינן שמא בעל לשם קדושין ואם צריכה
להמתין ג' חדשים כדי להבחין בין זרעו של
ראשון לזרעו של שני ואת"ל צריכה להמתין
אם פירסה נדה פעמים אם מספיק וא"צ עוד:

תשובה הדבר ברור דלא חיישינן שמא בעל
לשם קדושין דאין אדם עושה בעילתו
בעילת זנות דלא אמרינן הכי אלא במגרש את
אשתו או במי שבא על שפחתו לדעת הגאונים ז"ל
אבל מי שבעל אשה דרך זנות לא חיישינן שמא
בעל לשם קדושין וכ"ש שאין מתיחד עמה בפני
עדים ואפילו נתיחד עמה בפני עדים שמא לא בעל
ואת"ל בעל שמא לא בעל לשם קדושין. ואם היא
פלגש ממש למ"ד פלגש קדושין בלא כתובה פשיטא
דצריכה להמתין ג' חדשים אחר הגט ולמ"ד פלגש

סימן ז

76 שאלה: נשאל מן הרב הגדול מרנא ורבנא משה גר"ו בכ"ר מימון הדיין זצ"ל, על אדם

הירושלמי, שאם נתנן במקום שנהג ליתן את שלו, אם ראוי לשמירה פטור, היינו שנתנן בקרקע, אם הפקדון היה מעות, שהוא המקום הראוי לשמירת כספים. ומכאן יש להקשות על מה שכתב המראה הפנים בירושלמי שם, שהרמב"ם בפרק ד מהלכות שאלה ופקדון הלכה ג, שסתם וכתב, אם ראוי לשמירה פטור, מיירי בראוי לשמירה כפי שהוא נותן את שלו, ואף אם לא נתנן בקרקע פטור. ע"ש. ובדברי רבינו כאן מבואר בפירוש שמסביר דברי הירושלמי אף בכספים, ושאינו להם שמירה אלא בקרקע אף אם נותנן במקום שנותן את שלו. ומה שהקשה המראה הפנים, שאם הירושלמי מיירי בנתנן בקרקע, אם כן למה ליה למינקט במקום שנהג ליתן את שלו, פשיטא דפטור. כבר תירץ רבינו בדבריו כאן קושיא זו, דהירושלמי אתא לאשמועינן שאף שנתנן במקום שנתן את שלו, אם לא נתנן בקרקע חייב. וכן כתב השטה מקובצת בשם הר"ש די וידאש, לבאר דברי הירושלמי. ע"ש. ועיין בשדה יהושע על הירושלמי שם, שהקשה על הרמב"ם שהביא להלכה דברי שמואל, שכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, והביא גם דברי הירושלמי שאם נתנן בתוך שלו פטור. ותירץ שהרמב"ם מסביר שהירושלמי לא מיירי בכספים. ע"ש. אולם בדברי רבינו כאן מבואר בפירוש שמפרש דברי הירושלמי גם בכספים, ואף על פי כן לא קשה מידי, וכנ"ל. ודו"ק.

ובעיקר מה שכתב רבינו, שהירושלמי מיירי אף בכספים, וסובר גם כן ששמירתו בקרקע. ומשמע שפוסק להלכה ששמירת כספים היא דוקא בקרקע, אף אם אינו נותן את שלו בקרקע. וכן כתב מרן הבית יוסף חשן משפט (סימן רצא אות כ) בדעת רבינו. (אלא שסיים על זה הבית יוסף: ומכל מקום נראה לי דהשתא לדידן להרב רמב"ם ז"ל נמי אין כספים צריכים שמירה בקרקע, שהרי הדבר ידוע שאין דרך בני אדם עכשיו לשמור כספים בקרקע, וכל המפקיד על דעת שישמור כדרך שבני אדם רגילין לשמור באותו זמן הוא מפקיד. ע"כ). וכן כתב בהגהות אשר"י שם בשם האור זרוע, ששמירת כספים היא דוקא בקרקע. וכן כתב המרדכי (שם סימן רפ) בשם הראב"י והאור זרוע. וכן כתב השטה מקובצת בשם הר"ש די וידאש. ע"ש. אולם הרא"ש (שם סימן כא), אחר שפירש דברי הירושלמי בכיפת אבנים דמינטר מגורא ומגנבי כמו שמירה בקרקע, הביא דברי הר"י אלברצלוני, שכתב, שהיינו

דוקא במקום שהגנבים מצויים וכו', אבל במקום דליכא כל הני, אין עליו לכסותם בקרקע, אלא מניחם במקום שהוא מניח את מעותיו. וסיים על דבריו, וראוי לסמוך על קבלתו. וכתב עוד, וניחא נמי ההיא דירושלמי אם נתנן במקום שנהג ליתן את שלו אם היה ראוי לשמירה פטור. ע"ש. ומשמע שבמסקנתו מפרש דברי הירושלמי שלא כמו שכתב רבינו, אלא אף אם לא נתנן בקרקע פטור, כיון שנתנן במקום שרגיל ליתן את שלו, ובאותו מקום נהגו לשמור המעות שלא בקרקע. וכן הרמב"ן בחידושיו שם, (וכן בשטה מקובצת שם), אחר שהביא דברי הר"י שכתב דברי הירושלמי, כתב על דבריו, ולא ידעתי אי משום דדחי ליה מדשמואל וכו', או שקצר כמנהגו וכו', אלמא במקום שרגיל ליתן את שלו פטור, שזהו הוא ראוי לשמירה, כדברי הרב אלברצלוני. ע"כ. ומשמע שהרמב"ן מפרש דברי הירושלמי בתירוצו השני, כשלא נתנן בקרקע, וכיון שנהגו לשמור כך פטור. וכן כתבו הרשב"א והריטב"א והג"מ יוסף והמאירי והר"ן בחידושיהם שם. וכן כתב השטה מקובצת בשם ה"ר יהונתן בתירוצו הראשון. (ובתירוצו השני כתב דהירושלמי מיירי במטלטלין ולא בכספים. וכבר הבאנו שכן פירש השדה יהושע בדעת הרמב"ם). וכן כתב הטור חשן משפט (סימן רצא). וכן הוכיח הפני יהושע שם מדברי התוספות (ד"ה אמר שמואל). וכן כתב מרן הבית יוסף (סימן רצא) בשם תלמידי הרשב"א. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן רצא סעיף יח), שבזמן דליכא גנבים וכו', אין צריך לכסותם בקרקע, אלא מניחם במקום שמניח מעותיו. ועיין באחרונים שם. ועיין עוד בשו"ת מהרי"ק (שרש ו ענף ד), ובפסקי ריקאנטי (סימן ססד), ובשו"ת תרומת הדשן (סימן שלג), ובשו"ת המבי"ט חלק א (סימן שמב), ובשו"ת מהרשד"ם (חלק חשן משפט סימן מז), ובשו"ת מהרש"ך חלק ב (סימן קסט), ובשו"ת הר"מ גלאנטי (סימן עז), ובשו"ת דברי ריבות (סימן עט). ע"ש.

סימן ז. הרב המוציא לאור המהדורא הראשונה ר' מרדכי תמה, כתב, שתשובה זו הובאה ברבינו ירוחם חלק א (נתיב ב חלק ב), ונרמזה בבית יוסף יורה דעה (סימן רפג). ע"ש. ובהוצאת מקיצי נרדמים הביאו, שתשובה זו הובאה גם בארחות חיים (הלכות תלמוד תורה אות ח ט), ובשו"ת התשב"ץ חלק א (סוף סימן ב), ובשו"ת מהר"ם אל אשקר (סימן עד), ובכסף משנה (פרק

שרקם בטליתו פסוק ויאן וזה נוסח תשובתו:

תשובה: מעשה זה חט פסוקים פסוקים, אבל יכח

ז מהלכות ספר תורה סוף הובאה התשובה בשו"ת הו (ע"ש).

1 בהוצאת מקיצי נרדמים פרשת ויאמר. והכוונה כ (במדבר פרק טו).

2 ראה גיטין דף ס. הכא ו ומפרש רבינו שהיינו שלש וכמו שכתב להלן. וכן מהלכות ספר תורה הלכה שם, ובחזון איש יורה דעה ע"ש.

והנה בגיטין (דף ו:): ז שתיים כותבין שלש אין כ שלש כותבין ארבע אין שתיים, שתי תיבות כות שרטוט, ופסק רבינו בפרק הלכה טו, כמו שאמרו בו שלש תיבות בלא שרטוט והקשה מרן הכסף משנה יבום (הלכה לה) כתב רבי תיבות בלא שרטוט. וכת את רבי יהושע הנגיד, מ והשיב, שהעיקר כמו ש תפילין, דדוכתא עדיפא. דעה (סימן רפד) כתב מר (סימן ב), שעל דבריו ב להחמיר, (וכן כתב עוד רעד). וכן כתב בהגהות ספר תורה אות נ), שב ספר תורה יש טעות סו להוכיח מדברי רבינו לכתוב ג' תיבות בלא ש בודאי בלא שרטוט, ואנ אסור לכתוב שלש תיבות לאסור אף שלש תיבות לדעת רבינו בין כתיבה ולעולם צריך שרטוט, וכ כתיבה על טלית שצרינ כתיבה, וכמו שכתב רבי ודאי שלדעת רבינו כאן ב בלא שרטוט. וכן ראית יוסף יורה דעה (סימן

6

מ"ו - רבינו משה קן מ"א
 ר"פ ב"ר
 יוצא לאור מ"ה הרב"ה ר' יצחק יוסף מ"א
 מכון אור המורה
 מכון ירושלים

שרקם בטליתו פסוק ויאמר 1, והוכיחו גדול העיר ולא קיבל ממנו, וכתב השם שלשה יודי"ן.
וזה גוסס תשובתו:

תשובה: מעשה זה חטא, ואין נכון כלל, ואסור משני טעמים, האחד, שאין לכתוב מן התורה פסוקים פסוקים, אבל יכתוב שלש תיבות ולא יותר 2, ואם נדחקנו להביא פסוק לראיה 3, נשנה

שמתשובת הרמב"ם שהביא רבינו ירוחם משמע שהרמב"ם פוסק כמתניחא. ע"ש. וכנראה כוונתו כמו שביארנו. [ואין להוכיח כן ממה שכתב רבינו בפרק ז מהלכות ספר תורה הלכה יד, ואין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה וכו', כתב מגילה שלש שלש תיבות בשיטה אחת מותר. ע"כ. דאיכא למימר דהתם מיירי בשרטוט. אלא שראיתי להפרי חדש בספרו מים חיים על הרמב"ם (פרק ז מהלכות תפילין הלכה יד) שכתב, שהרמב"ם שהתיר לכתוב ג' תיבות בשיטה אחת פסק כמתניחא. והקשה, שבפירוש המשניות (סוטה פרק ב) פסק כרבי יצחק. ע"ש. והביאו מרן החיד"א בברכי יוסף יורה דעה (סימן רפד סק"א). ע"ש. ומשמע שסובר שמה שכתב הרמב"ם שמותר לכתוב שלש שלש תיבות בשיטה אחת, היינו בלא שרטוט. אולם מרן בשלחן ערוך יורה דעה (סימן רפג סעיף ג) התיר לכתוב ג' תיבות בשיטה אחת, ובסימן רפד אסר לכתוב ג' תיבות בלא שרטוט. ומשמע קצת שמפרש שהיתר כתיבת ג' תיבות בשיטה אחת היינו בשרטוט, דאם לא כן, דבריו סתרי אהודי. כי מה שנפרש בדברי הרמב"ם, כן יש לפרש בדברי מרן השלחן ערוך. ודו"ק. וצ"ע.]

והנה בשדי חמד (כללי הפוסקים סימן ה אות יד), כתב בשם ספר מקנה אברהם, שכאשר הרמב"ם סותר את עצמו מחיבורו לתשובותיו, יש לסמוך על חיבורו, ושכן כתבו הרשב"א בתשובה (סימן ז), והרדב"ז חלק ד (סימן י). וכתב על זה השדי חמד, שלא נמצא כן בדברי הרשב"א והרדב"ז, אלא אדרבה, הרדב"ז בספר דברי דוד (סימן כה) כתב, שעל התשובה יש לסמוך. אבל כתב השדי חמד, שמדברי הכנסת הגדולה בשו"ת בעי חיי (חשן משפט סימן סא), והגאון רבי חיים פלאגי בספר כל החיים (דף כא ע"ב אות נו), משמע שאחר מה שכתב בחיבורו אולינו. ע"ש. (ועיין בכנסת הגדולה אבן העזר סימן סט הגהות הטור ס"ק יא, שמשמע איפכא, דבתר התשובה אולינו. וזה סותר לדבריו בשו"ת בעי חיי. וצ"ע). ובאמת שכן מבואר בתשובת הרשב"א שהובאה בארחות חיים (הלכות קריאת ספר תורה סימן ה), ובכל בו (סוף הלכות קריאת התורה), ובאבודרהם (סוף סדר שחרית של חול), ובבית יוסף אורח חיים (סימן קמג). ע"ש. אלא שצריך

ז מהלכות ספר תורה סוף הלכה יד). ע"ש. וכן הובאה התשובה בשו"ת הרשב"ץ חלק א (סימן ה). ע"ש.

1 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: פסוק מן פרשת ויאמר. והכוונה כנראה לפרשת ציצית (במדבר פרק טו).

2 ראה גיטין דף ס. הכא במאי עסקינן בסירונו. ומפרש רבינו שהיינו שלש תיבות בשורה אחת, וכמו שכתב להלן. וכן פסק רבינו בפרק ז מהלכות ספר תורה הלכה יד. וראה בכסף משנה שם, ובחזון איש יורה דעה (סימן קסז ס"ק יא). ע"ש.

והנה בגיטין (דף ו): איתא, אמר רבי יצחק, שתיים כותבין שלש אין כותבין. במתניחא תנא, שלש כותבין ארבע אין כותבין. ופירש רש"י, שתיים, שתי תיבות כותבין מן המקרא בלא שרטוט. ופסק רבינו בפרק ז מהלכות ספר תורה הלכה טז, כמו שאמרו בברייתא, שמותר לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט, יותר על זה אסור. והקשה מרן הכסף משנה שם, שבפרק ד מהלכות יבום (הלכה לה) כתב רבינו, שאסור לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט. וכתב, ששאלו בסתירה זו את רבי יהושע הנגיד, מבני בניו של הרמב"ם, והשיב, שהעיקר כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תפילין, דדוכתא עדיפא. ע"ש. ובבית יוסף יורה דעה (סימן רפד) כתב מרן בשם הרשב"ץ חלק א (סימן ב), שעל דבריו בהלכות יבום יש לסמוך להחמיר. (וכן כתב עוד הרשב"ץ בחלק ג סימן רעד). וכן כתב בהגהות מיימוני (פרק ז מהלכות ספר תורה אות ג), שבדברי הרמב"ם בהלכות ספר תורה יש טעות סופר. ע"ש. ולענ"ד יש להוכיח מדברי רבינו כאן בתשובה, שמותר לכתוב ג' תיבות בלא שרטוט, שהרי כאן מיירי בודאי בלא שרטוט, ואם נאמר שלדעת רבינו אסור לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט, היה לו לאסור אף שלש תיבות בטלית, כי אין הבדל לדעת רבינו בין כתיבה על קלף או על נייר, ולעולם צריך שרטוט, וכמו שכתב שם. והוא הדין בכתיבה על טלית שצריך שרטוט, שהרי נחשבת כתיבה, וכמו שכתב רבינו להלן בתשובה. אלא ודאי שלדעת רבינו כאן מותר לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט. וכן ראיתי למרן החיד"א בברכי יוסף יורה דעה (סימן רפד סק"א) שכתב,

ור
דם
יום
לא
על
חא
יתו
יש.
לא
קע
ולו,
קע.
צת
ברי
עום
כו,
יהו
"כ.
יצו
מור
זוקי
תב
יצו
יירי
ירש
טור
שע
וכן
ידי
יצא
ריד
זניח
ו"ת
זימן
לג,
ו"ת
ו"ת
ר"מ
זימן
ונה,
בינו
בית
צאת
גם
וט,
ז"ת
פרק

הכתיבה, ונעשה סימניו, או נכתוב מכל תיבה אות אחת או שתיים, ונניח שאר התיבה, או נכתוב בסירוגי. ואפילו מי שהתיר לכתוב פרשה לתינוק להתלמד בה, דוקא להתלמד, לפי שלא

עיון אם כוונת הרשב"א לכל השו"ב הרמב"ם הסותרות את מה שכתב בחיבורו, או כוונתו רק לאותה תשובה. וראה עוד בשו"ת הרשב"ש (סימן יא), ובשו"ת בית יוסף על אבן העזר (דיני גוי מסית לפי תומו סימן ה, דף רפט ע"א. ודיני יבום והליצה סוף סימן ה, דף שעז ע"א). ע"ש. וכן כתבו מרן התי"א בברכי יוסף אורח חיים (סימן קיח סק"ב), והמאמר מרדכי (סימן תקפב סק"ב בד"ה הן אמת). וראה עוד בשו"ת לבושי מרדכי וינקלר (מהדורא תליתאה חלק אורח חיים סימן טו). ע"ש. ודו"ק. וכן דעת אאמ"ר הראשון לציון מרן הגר"ע יוסף שליט"א, בהערה שבתחלת קונטרס השמיטה ה"ש, שכאשר הרמב"ם סותר את עצמו מחיבורו לתשובותיו, אזלינן בתר חיבורו. ע"ש. ואם כן לא מביעיא לשיטת הרדב"ז, דודאי הכא בתר התשובה אזלינן, אלא אפילו לדעת האומרים דבתר חיבורו אזלינן, הכא אף הם יורו שמכיון שהרמב"ם סותר את עצמו אף בחיבורו, אזלינן בתר התשובה. ודו"ק.

ובעיקר סתירת דברי רבינו, עיין במגיד משנה ובלחם משנה (הלכות יבום שם), ובשו"ת הרשב"ש (סימן תפב), ובשו"ת הרדב"ז חלק ה (סימן תרצח), ובספר מעשה רוקח (הלכות ספר תורה שם), שהרגישו בזה, וכתב הלחם משנה לתרץ, שהרמב"ם סובר שרבי יצחק והברייתא לא פליגי, אלא רבי יצחק מיירי כשכותב הפסוק בשביל איגרת וכדומה, ולא לענין תפילין ומזוזה, ובה מותר רק שתיים, משום דאתו לזולולי ביה. אבל הברייתא מיירי לענין תפילין ומזוזות, ובה אף בשלש מותר, כיון דלא אתו לזולולי ביה. ולכן בהלכות תפילין פסק הרמב"ם שמותר בשלש, משום דמיירי לענין סת"ם, ובהלכות יבום פסק הרמב"ם שאסור בשלש, משום דמיירי לענין שטר חליצה. עכת"ד. ומדברי רבינו כאן בתשובה מוכח שסובר שאף כשאינו כותב לענין תפילין ומזוזות, מותר לכתוב שלש תיבות. ואולי אף כאן סובר רבינו דלא אתו לזולולי ביה, כיון דמכל מקום טלית היא תשמישי מצוה. ועיין בשלחן ערוך אורח חיים (סימן כא) שמותר לזרוק טלית שבלתה. ע"ש. ועיין עוד בבבאור דברי רבינו, במרכבת המשנה, ובצפנת פענח, ובאור שמה (בהלכות תפילין), ובברכי יוסף יורה דעה (סימן רפד סק"א), ובמראה הפנים על הירושלמי (מגילה פרק ג דף כד:), ובחידושי החתם סופר (גיטין ו:), וכתב סופר (שם), וערוך לנר (יבמות קו:), מה שכתבו ליישב סתירת דברי הרמב"ם. ע"ש. ואכמ"ל.

והראשונים נחלקו בדין זה, כי התוספות בגיטין (דף ו: ד"ה אמר רבי יצחק) כתבו, שבה"ג פסק כרבי יצחק, שאסור לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט. וכן כתב הרא"ש (מגילה פרק ב הלכה ב). (וכן כתב בשמו הטור יורה דעה (סימן רפד), וכן הוא בקיצור פסקי הרא"ש מגילה שם. ועיין ברא"ש יבמות פרק יב הלכה יט, שדבריו סותרים, ועיין במגן אברהם אורח חיים (סימן לב סק"ו), ובבבאור הגר"א יורה דעה (סימן רפד סק"ב), ובנקודות הכסף שם, ובקרבן נתנאל (יבמות שם אות ו). ודו"ק). וכן דעת האור זרוע (הלכות תפילין סימן תתמג), והסמ"ג (עשין כג), והעיטור (הלכות תפילין חלק ב), והרשב"א בתשובה חלק א (סימן עח), ובשו"ת המיוחסות להרמב"ז (סימן רלה), והר"ן (מגילה יח:), והטור יורה דעה (סימן רפד), ורבינו ירוחם חלק א (נתיב ב חלק ב, דף יז ע"ד), ורי"ז (יבמות קו:), והרשב"ץ חלק א (סימן ב), ושכן כתב ר' מימון אביו של הרמב"ם. וכן כתב בהגהות מיימוני (פרק ז מהלכות ספר תורה אות ג), ושכן דעת ספר התרומה והסמ"ג. ע"ש. אולם רש"י ביבמות (קו: ד"ה משרטט) כתב, שקיימא לן שמותר לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט. וכתב רבינו ירוחם חלק א (נתיב ב חלק ב, דף יח ע"ד), שכן משמע מהר"ף. וכן דעת רבינו ישעיה הראשון (יבמות קו:), והמאירי (מגילה יח:). (ושם הביא המאירי, שיש אומרים שמה שאמרו שלש כותבין, היינו שלש שיטות (שורות). וכתב המו"ל שם, שכן מבואר בספר המכתם. ע"ש). וכן כתב הנימוקי יוסף (יבמות קו:). ובהגהות מיימוני שם כתב, שכן דעת רבינו שמהח. ומרן בשלחן ערוך יורה דעה (סימן רפד סעיף ב), פסק כדעת האומרים שאסור לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט. ע"ש.

3 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: ואם צריכים אנו להביא פסוק.
4 כן כתב הר"ף גיטין ס. וכן כתב המרדכי (שם סימן תז). וכן כתבו רבינו ישעיה הראשון בפסקיו ובתוספותיו שם, והמאירי שם. וביארו הטעם משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. ורבינו בפרק מגילה לתינוק להתלמד בה, אלא אם כן דעתו להשלימה. וכן דעת הרא"ש (גיטין שם סימן כ), והריטב"א והר"ן שם. וכן פסקו הטור והשלחן ערוך יורה דעה (סימן רפג סעיף ב). ועיין באחרונים שם, ובחזון איש יורה דעה (סימן קסו סק"י).

ניתנה תורה להיכתב פרי הספר ובדין, אבל לחרות לחריטה, כדאיתא בגיטין עליה. ובחריטה היתה, וד כותבין מגילה לתינוק לה או היתה כתובה בסירוגי הראשונה. הא למדת שחו טסי כסף וזהב, וחורתין והטעם השני, והוא נכון הציצית תשמישי מצוה, ולבית הטבילה, ולהשת בקדושה, ונכתבו מפי הג הזה הוא חדש, ולא שמ כתיבה אשורית, כיון י להשתמש בה, רק בכתו חכמותיהם וכתבי חול י כתובים בכתב עברי, וי ישראל, לא במטבע, ול אותות אותות אחרות, הלוי ז"ל, מנע לכתוב וחזרו הסופרים לכתוב ידם, ואמר להם, ואיך הנקראת בלשון ערבי

5 דף כ. וכן פסק רבינו הלכה ו.
6 יומא דף לו. גיטין דו הראשונה נדפס בטעות על כך הגאון רבי חייב יורה דעה סימן רעו סק 7 בהוצאת מקיצי נרדכ פה, שלש תיבות רחוקו 8 פירוש, שהיו לוקחין בהן מזמור, "וישב בסו המזיקין. ומזמור זה כדאיתא בשבועות דף פגעים, מזיקין שפוגעי בהרי"ף ורבינו יונה (הגמרא שם לענין קרי ועיין עוד בשו"ת דו שלב). ע"ש.

לכן בעל המעשה הזה יתן כבוד לה, וכאשר יטול שכר על כוונתו להתנאות במצות ה', כן יגדל שכרו כאשר יכבד דברי ה', וראוי לחתוך הנגד אשר בו רקום דברי אלהים חיים, ולגנום. וכך הדין ¹². וכל מי שיוכיחנו גדול ממנו בשום דבר איסור וחיתר, חייב לקבלו, ולא יהיה בור שמדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה ¹³. ואם לא יקבל ועומד במרדו, ראוי לנדונו, כי הורה לעשות עבירה ¹⁴, ועוד שביזה תלמיד חכם ¹⁵, שהוא בכלל כי דבר ה' בזה ¹⁶. וראוי לרב ואפילו יהיה גדול מאד, להנהיג את הצבור בנחת, וימחול על כבודו ¹⁷, וימחה על כל דבר שראוי למחות בניחותא, ובזה יקבלו דבריו ברצון, עד אשר יחזירם לדרך הישרה בעבותות אהבה. וכתב משה.

סימן ה

תשובה א': שאלתם במניח תפילין שח מברך שתיים וכו' ¹, לא שח מברך אחת. ואמרתם

- 12 פסק זה של רבינו הובא להלכה בשלחן ערוך יורה דעה (סימן רפג סעיף ד): אסור לרקם פסוקים בטלית. וכן משמע מדברי הרמב"א שם (סוף סימן רפד). ועיין באחרונים שם. ועיין בשו"ת הרדב"ז חלק ד (סימן מה), ובשו"ת מהרש"ם (חלק יורה דעה סימן קפד), ובספר אות היא לעולם (דף קז ע"ד), ובשיירי כנסת הגדולה יורה דעה (סימן רפג, הגהות בית יוסף), ובשו"ת גנת ורדים חלק א (חלק אורח חיים כלל ב סימן כה והלאה), ובברכי יוסף (שם), ובפתח עינים (גיטין ס.), ובספר מנחת אדמה (דף טז ע"ג). ע"ש. וראה בראש השנה (דף יח:), התקינו שהיו מזכירים שם שמים אפילו בשטרות, וכך היו כותבים: בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לאל עליון. וכששמעו חכמים בדבר, אמרו, למחר זה פורע את חובו, ונמצא שטר מוטל באשפה, וביטלו. ואותו היום עשאוהו יום טוב. והובאו הדברים להלכה בשו"ת התשב"ץ (סימן תיח), ובדברי הרמב"א בהגה יורה דעה (סימן רעו סעיף יג), ובשו"ת הרדב"ז חלק א (סימן רכ). ויש מחלקים בזה בין כתב אשרי לכתב אחר. ויש מחלקים בין כתיבה בראשי תיבות לכתיבה בתיבות מלאות. וראה בספר חסידים (סימן תתקלח), ובפסקי מהר"א (סימן קעא), ובשו"ת הרמב"א (סימן לד), ובשו"ת הרדב"ז חלק א (סימן רז), ובמהרש"א בחידושי אגדות (סוכה גג), ובשיירי כנסת הגדולה יורה דעה (סימן רפג), ובספרי דבי רב (פרשת ראה דף ר ע"ד), ובספר ברית עולם להחיד"א (דף קמח ע"א), ובספר מנחת אדמה (דף טז ע"ג), ובשו"ת עקרי הד"ט (חלק אורח חיים סימן ח אות יב, וחלק יורה דעה סימן כו אות כד, וסימן ל אות כא), ובשו"ת צפנת פענח (סימן קצו), ובשו"ת חות יאיר (סימן קפד), ובשו"ת מהר"ץ חיות (סימן יא אות ג), ובספר רוח חיים יורה דעה (סימן רעו סק"א).
- 13 עיין אבות פרק ה משנה ז, ואבות דרבי נתן פרק לו משנה יב, ובמה שכתב רבינו בפרק ה מהלכות תלמוד תורה הלכה י' ע"ש.
- 14 עיין עדויות פרק ה משנה ו, וברכות דף יט. ופסחים דף נג. וסד. וביצה דף כג. וכן פסק רבינו בפרק ו מהלכות תלמוד תורה הלכה יד, שהמולול בדבר אחד מדברי סופרים, ואין צריך לומר בדברי תורה, חייב נידוי.
- 15 וכן כתב רבינו בפרק ו מהלכות תלמוד תורה הלכה יב והלאה.
- 16 במדבר פרק טו פסוק לא.
- 17 עיין קידושין לב סעי"א, ובמה שכתב רבינו בפרק ה מהלכות תלמוד תורה הלכה יא.
- סימן ח. תשובה זו נחלקת לשבע תשובות בענינים שונים.
- תשובה א.
- 1 עיין מנחות דף לו. ודעת רבינו בפרק ד מהלכות תפילין הלכה ו, שפירוש שח מברך שתיים לא שח מברך אחת, היינו שאם לא שח בין תפלה של יד לשל ראש, מברך רק על התפילין של יד להניח תפילין. ואם שח ביניהם, מברך אף על תפילין של ראש ברכת על מצות תפילין. וכן דעת הר"ף מנחות שם, ושכן מבואר בירושלמי, ושכן דעת רב האי גאון ורב אחא משבחה. וכן כתב רש"י שם. (וכן כתבו הראשונים בשיטת רש"י. ועיין בספר פרדס הגדול סימן לח, שם איתא בפירוש כשיטת רבינו תם. ואולי רש"י הזר

אמאי מברך אחת והן שתי וענין שתי המצות ענין או תורת ה' בפיד. ואינן דוכ שחיסר אחת משבע ברכו בו. וצ"ע). וכן פסק הרשו (סימן קנו וסימן תתט), וחל (ועיין בשו"ת הרשב"א שפסק כרבינו תם, וכבר הגדולה סימן כה, הגהות ו זו דעת הרשב"א, אלא ת וכן כתבו המאמר מרדכי חיים פלאגי בהגהות רד הרשב"א חלק ה שם. ע האשכול (סימן כח), והמו וסוטה מד:), והחינוך (מ (סימן תקפב), ושכן דעה שמתח. וכן כתב בספר השמים (סימן ב). וכתו סימן יד), שכן דעת ר' רבינו שמואל מאיברא מ וכן כתב הסמ"ק (סימן תפילין של ראש משונו הספק משום מחלוקת רש באמצע. ומשמע שמסבי שמואל מאיברא). ובספר שמצא בוהר פרשת פ אחת לתרווייהו. אולם מו כתב, שאין ראייתו מונ חביב. ע"ש. ולעומתם, התוספות כתבו בשם רבינו תם לא שח מברך על תפ מצות תפילין, ומה שאכ שצריך לברך שתיים עי התוספות במנחות לו). בשמשווא רבא דתפילי כב), ושכן דעת רב יה ושכן איתא בפירוש בו פרשת בא). וכן כתו המאור (סוף ראש הש אחאי גאון, ורב שמו שאם שת, עליו לחזו ולברך עליהם. ועיין במשבצות זהב סק"ו דעת רב אחאי גאון הנ"ל כתבו בשמו ע שאלתות דרב אחאי שאילתא מה), הביא

(ב) ש"ש ש"ש תיבות. פירוט, כומץ שלש מינות כאן ושלש מינות רחוקות מנהן בשיטה שמייה שאינה נקראת עם הראשונה, כדרך זה מותר לפי שאין נראה ככותב מגילה אחת: (ג) אסור לרקם פסוקים במצ"ת. מפני שהם מציא פסוקי המורה לדי ולול, כי הליצית שבטלים אינם אלא תשמשי מורה ולא תשמשי קדושה, ועוד, לפי שהטלית אף על פי שיש

זו ליצית הם תשמשי מורה ולא קדושת הגוף, ועל כן יכול לכתוב בטלית מציאת לבית הטבילה ולהשתמש בו ולקטות בו את הערוה, ואין יציא פסוקי המורה [ב] במקום טינופת חלול. וכמו העטרת זהב [לבוש] פסוקי [ד] ומטעם זה המירו לכתוב פסוקים על המפות של ספר מורה, מפני שהם תשמשי קדושה ואסור לנהוג בהם קלות, עכ"ל. ואף על גב דרבינו ירוחם ע"ס [נחמ"ג מ"ב י"ט, ג] כתב עוד טעם לאסור להיטות מקום [ב] שאסור לכתוב מן המורה פסוקים, כבר נחבאר [פ"ק ג] דתפשת המנהג להקל בזה. ועיין ברבינו ירוחם ע"ס שהביא תשובת הרמב"ם [פלאר הדור סימן ז] שהאריך בזה:

ג י"ה [ב] כתב מגילה (ב) שלש שלש תיבות בשיטה אחת (ב) מותר:

ד י"ג ו [ג] אסור (ג) לרקם (ג) פסוקים (ג) במצ"ת: ה י"ה סדרן של נביאים יהושע שופטים שמואל מלכים ירמיה יחזקאל ישעיה תרי עשר וסדר הכתובים רות תילים איוב משלי קהלת שיר השירים קינות דניאל מגלת אסתר עזרא דברי הימים:

סימון רפד

שלא לכתוב בלי שרשומ. ובו ב' סעיפים:

א כל כתבי הקודש אין כותבין בלא שרשומ [א] אפילו כתובים על הנייר:

ב (א) אסור לכתוב [א] שלש תיבות מפסוק (ב) בלא (ג) שרשומ י"ג [א] אם הוא כתב אשורי: [הגה] [ד] ו[ה] ואין מילוק בין כתיבה

רפד א אסור לכתוב ש"ש תיבות מפסוק בו, כ"ל [ג]:

ערך למהריק"ש

סוף סעיף ד [במצ"ת]. ואין מילוק בין כתיבה להרמה בעצם או בזהב או לרקם בנגלים. ועיין מהרש"ם [יו"ד] סימן קפ"ד ועוד אורח חיים סימן של"ד [סעיף יג - ד; סעיף כ"בא]: סוף סעיף ה יש מי שאומר דלאר לטווח אפילו כמובן נכתבו אסור לקרות בהם ועיין אורח חיים סימן של"ד דין י"ב: גמאי מאלד להשתמש בכסב אשורים רק בכתבי הקדש, ועיין תשובת הר"ם אלשקאר סימן (ע"ר) [ע"ג]:

רפד

הגהות רעק"א (ב) ש"ד סי' ה) שאסור לכתוב מן התורה פסוקים. עיין תשובת מהרי"ט (מלך ג' חלק א"ח סימן ג'):

ביאור הגר"א

[ד] ו[ט"ף] [ג] כתב בו. עיין באר הגולה [נאח ט], וכמו בשירשומ כסימן רפ"ד סעיף ב' [אולי ר"ל שהרמב"ם לשיטתו עסקק צפקו ז' מהלכות ספר מורה הלכה טו דדוקא לרוב מינות אסור בלא שרשומ, וכן כתב הטור בשמו בסיומן רפ"ד עמוד רג):

[ה] ו[ט"ף] [ד] אסור בו, עיין לעיל סימן רצ"ו סעיף י"ג בהג"ה: [א] [פס"ק א] אפילו בו, מהא דאיקפד רב יוסף שם [ג] ו[ט"ף] [ב] אסור [ב] אסור בו, עיין חוספות שם ד"ה [ואמר ר"י] [א"ד יצחק] בו: [ליקוט] אסור בו, כרבי יצחק, חוספות שם בשם בעל הלכות גדולות [סימן לג] ע"ש. ולי נראה טעמו משום דסוגיא דסוף פרק י"ב דיבמות [קו, ב] כוונה, דאמרינן שם מן לא ודברים [ה] עד לקחתה [שם], ועיין רא"ש ביבמות [שם סימן יט] שתמה על זה וכתב דהא קיימא לן שלש כותבין, ותמה היאך נעלם ממנו חוספות הג"ל, וכן כתב הוא עצמו בפרק ב' דמגילה [סימן ב] (ע"כ) [וצ"ע בזה] [ו] [ועיין מנן אהבה סימן ל"ב ס"ק ז', ודבריו דמוקין]: [ג] אם הוא בו, הרא"ש בפרק ב' דמגילה [שם] בשם הרמב"ם [ג] [ב] ב' ד"ה והורח טעם למנהגינו: [ד] [הגה] ואין חילוק בו, דכתיבה היא, כמו שכתוב בגמ' ב' א' ב':

פתחי תשובה

[ג] מותר. לדין שיש זה שינוי אינו דומה למגלה מספר מורה, [ש"ך ס"ק ה]: (ג) במצ"ת, וכמו בלבוש חל המירו לכתוב פסוקים על המפות של ספר מורה, מפני שהם תשמשי קדושה ואסור לנהוג בהם קלות, עכ"ל, [ש"ך ס"ק ז]:

המלמדים שכותבים על הלוחות שלשה או ארבעה פסוקים או פרשה שלימה מה שרעוה של בן יכולה לקבל באוהו שבוע, ובסוף השבוע מוחק וחוזר וכותב פרשה אחרת כפי התחלפות הפרשיות בכל שבוע, יש להחרי, אף דכתבי קודש אסור לאבדן ביד או למחוק, מכל מקום כיון שעבר זמן פרשה זו הוי כהיכל שצריך תיקון שמוחר ולבנותו. ומכל מקום יהוהו שלא יכתבו אזכרות על הלוחות, ואם אירע שכתבו אסור למחוק אפילו כדי לצורך כתיבת פרשה אחרת, ע"ש: (ג) פסוקים במצ"ת. עיין בתשובת רדב"ז חלק א' סימן מ"ה [תרי סימן אלף ק"ח] שכתב דאפילו דברים של חול אסור לרקם אותם בכתב אשורי, שהכתב בעצמו יש בו קדושה רבה, ואם כתב פסוקים מן התורה אפילו בכתב אחר אסור, ע"ש. ועיין בתשובת דברי יוסף סימן מ"א [ד"ה וכן שמעתי] שכתב ששמע מפי מורד מהר"ר שמואל די פאס דמטעם זה כשמת בנו לא רצה לכתוב בכתב אשורי הקינה שנוהגין לכתוב על המצבה, אלא כתב אותה בכתב שקרין רש"י, ומכל מקום על אחרים לא אסר דבר זה מעולם. ועיין שם עוד מה שכתב על דברי רדב"ז הג"ל:

רפד (א) ש"ש תיבות. עיין בתשובת רשב"ש סימן תפ"ב שכתב דפעמים שלש כותבין ארבע אין כותבין, כגון שתיבה השלישית אינו גומר הענין, כמו מים קרים על [משלי כה, כה], שלא נגמר ענין עד שכותב חיות נפש. אבל כששלש תיבות גמור הענין, כמו מים [טהורים] [קדושים] [בכלי [במבדק ה, ז], אף שאינו כותב תיבת חרש כיון שזה אינו אלא לתוספת ביאור אסור. ובשתי תיבות בכל גונו שרי, מפני שלא הוברר אם הם של חול או דברי קדושה, ע"ש: (ב) בלא שרשומ. עיין בשאלות ותשובות תשובה מאהבה חלק א' סימן ס"ו שכתב דמותר לכתוב אפילו הרבה תיבות בלא שירשומ על ידי שיכתוב בשיטה אחת רק שתי תיבות והשיטה תחתיה יכתוב גם כן רק שתי תיבות, וכן יכול לכתוב כמה שישין על אופן זה, דלא כרב אהרן שנתחבק בזה, ע"ש. ועיין בחשב"ץ חלק א' סימן ב' שכתב דה"ר מיימון ז"ל אביו של הרמב"ם כתב דהרוצה לכתוב בלא שירשומ יקדק על האותיות, וכן נהגו אנשי ארצות ישמעאל, אבל אינו יודע טעם לדבר, ע"ש. ועיין מה שכתבתי לעיל סימן רפ"ג ס"ק ב': (ג) שרשומ. עיין בתשובת רבינו עקיבא אגור [מהרי"ק] סימן נ"ח שכתב דלזה מהני שירשומ בעופרת וכדומה אף שאינו מתקיים, וישיב בזה קשיית תוספות [מוטה י, ב] ד"ה כתוב ודא"ש [מגילה פ"ב סימן ב: ח"ק, ספר תורה סימן ז] ור"ן [מגילה ה, ב]

מבצור פריצ'מאן
בוצור משה אהרן חנך גלמן
חנוך יוסף

הקודש, והי"א צ"ל דס"ל דבכתב אינו דומה לבעל פה שהרי הרבה סודות התורה תלויין בתמונת האותיות כמו שהאריכו חכמי הקבלה בספריהם ואיך נוציא זה לדברי הבל וריק. אבל מה נעשה שהמדפיסים ידפיסו כל דברי חול בכתב אשורית ואין בידינו למחות וזהו רחום יכפר עון, ואשרי חלק המדפיס כשיזהר בזה ושכרו הרבה מאד בזה ובבא. נניחושלמי סנהדרין פ"ג ה"ע אימא שאסור להוציא ספרים מאר"י למו"ל אס לא שהתנו מקודם להוציא ע"ש ואולי זהו רק על ס"מ, ונ"ע:

בשיטה עליונה, אבל כשאינו יודע לאמן ידיו יפה צריך גם בהם שרטוט בכל שיטה כמבואר באר"ח שם. [ומה שהגרע"א נשאר נל"ע מדברי הרמ"א נא"מ שם לא אצ"ל להרמ"א לא הסמיר שם רק נשיטות שצדדים ונעליונה וממחנה ע"ש ודו"ק]:

76 ח וכתב רבינו הרמ"א (סג) ד"א דאין לכתוב דברים של חול בכתב אשורית שכותבין בו התורה ע"ש, וכבר הזכרנו זה בסוף סימן הקודם (ס"ה) והבאנו ראייה להיתר מלשון

מותר לכתוב יטוט. ואע"ג וף ה"צן הביא זעיא ראשיתך כלומר שהפך שוט דבהפסוק "וגו' (א"י כ"ו), בגיטין בש"ס [מוס' עס]:

דש תנ"ך אין בארנו לעיל שרטוט בכל זד מרבתינו טה העליונה דאמרו חז"ל י"א צ שרטוט ז בכל שיטה זה העליונה, זעליונה, ואם ולא כתב שם ת הטור ע"ש גב"ם ושארין הך דתפילין שיטה מותר:

י"מ"א שכתב טה העליונה גב"י באר"ח זפילין א"צ דזהו הכל יס' והרא"ש יבריו קי"ל סימן רע"א דטט פסול, ישיטה צריך רק באגרת זול"ל דא"צ י סק"ד אלא ריך שרטוט

במי שיכול ט דבזה די

הלכות מזוזה

רפה מצות עשה לכתוב מזוזה וגודל שברה ולהיפך ח"ו וכו' ה' סעיפים:

החיצון שיהא כל הבית לפנים הימנה ובשמירתה, ומ"מ לא יהא כוננת המקיימה אלא לשם מצות הבורא יתברך והשכר בא ממילא:

ד י"א כשאדם יוצא מן הבית יניח ידו על המזוזה ויאמר ד' ישמור צאתי וכוואי, וכן כשנכנס לבית, ויש לזה קצת מקור בגמ' פרק לפני איריהן במעשה דאונקלס ע"ש [ע"ו יא]. וכשיוצא לדרך חוץ לעיר יניח ידו על המזוזה ויאמר בשמך טל אטלה, כי טל בגימטריא שם כוז"ו הנכתב אחורי המזוזה, שהם אותיות שלאחר שם הוי"ה, ויש מי שכתב שיניח אצבעו השלישי על שם שדי ויתפלל לד' שישמרנו בשם זה וינשק אצבעו זה [נרתי יוסף (פ"ט)]:

א מצות עשה לכתוב פרשת 'שמע' (דברים ו' ד' ט) 'והיה אם שמוע' (דברים י"א י' כ"א) ולקובען על מזוזה הפתח, דבשני פרשיות אלו כתיב 'וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך' (דברים ו' ט, י"א ט), ושני פרשיות אלו מעכבות זו את זו ואפילו אות אחת מעכב, דכתיב 'וכתבתם', שיהא כתיבה תמה בשלימות. ועל מה כותבין אותה וכיצד מצות כתיבתה יתבאר בסימן רפ"ח בס"ד:

ב צריך ליוזר מאד במצוה זו כמו שאמרו חז"ל במנחות [נג:] כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וצצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא, ומפני שיש במזוזה יחודו של הקב"ה ותמיד בבואו ובצאתו יזכור על זה, יתן יראתו על פניו לבלתי יחטא, וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו כדכתיב 'למען ירכו ימיכם וימי בניכם' (דברים י"א כ"א), ואם אינו זהיר בה יתקצרו דמכלל הן אתה שומע לאו, וכן דרשו חז"ל בשבת [נג:] בעון מזוזה בניו ובנותיו מתים כשהם קטנים ודריש לה מקרא, ע"ש:

ג ולכד זה הבית נשמר על ידה, כדאמרינן במנחות [נג:] כא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם הארון יושב מבפנים ועבדיו משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר [ד' ישמור לאמן וכו'] ד' שומרך ד' צלך על יד ימינך' (מלכים ק"א ט), דמזוזה ב היא לצד הימין בכניסתה, ולכן נתינתה בטפה

ה ועם כל גודל המצוה מ"מ אם אין ידו משגת א לקנות תפילין ומזוזה אמרינן בירושלמי דמגילה (פ"ד ה"ט) דייקנה תפילין דמצוה שהיא חובת הגוף עדיף, כלומר דמתפילין החוב עליו קבוע בין כשהוא בביתו בין שהוא בדרך, אבל מזוזה כשהוא בדרך פטור, וכן אם אין לו בית פטור ממנה, ויש מי שאומר דלדידן שאין מניחין תפילין רק בשעת קריאת שמע ותפלה, אם אפשר בשאלה מזוזה עדיף [נג"א נא"מ סימן למ סקט"ו]. ואין כ"ד כופין על מצות מזוזה מפני שהיא מצוה שמתן שכרה בצדה, וכמ"ש לעיל סימן ר"מ (ס"ה) ע"ש. ומי שנודע לו שאין מזוזה בפתחו אסור לו להשהות אפילו רגע, וילך לסופר לקנות מזוזה ולקובעה מיד, ואם הוא

עש"ך

עמ"ך

כינ"ך

ספר

שו"ת

החדשות

ד' חלקים על ד' חלקי שו"ע

אשר איזן וחקיקר נזר החכמים ועטרת הנכונים, רבנו הגאון האדיר, שר התורה ועמוד ההוראה, אשר האיר בתורתו ובצדקתו לארץ ולעדרים, והעמיד תלמידים לאלפים, נודע ביהודה ובישראל שמו בגאונותו ובחריפותו, מגזע אראלים ותרשישים

נקש"ת רבי **מרדכי בריסק** זצ"ל הי"ד

אבדק"ק טאשנאד והגלילות וראש ישיבה הרמה דשם

מהדורה שלישית חדשה ומורחבת

בתוספת חלק רביעי מכת"ק שעדיין לא ראה את אור הדפוס,

ועוד הוספות רבות ונכבדות

ונלזה אליו קונטרס הערות והארות

בנין מרדכי

איכ' ודאי אין שום היתר לסרוף כ"ק כשנהרצו ח"ט ועיין בשו"ת עין יצחק ק"י ה' אות ה' ואלו ודאי ועיין ישועה יעקב ק"י קכ"ד סק"ג צטס הגט פשוט ק"י קכ"ג שהורו דאקור לסרוף וכן הא"י רצה ק"י קכ"ד אות זי"ן הציא קתם דברי הצ"ח דאקור לסרוף ב"ק וכן שאר תשמישי קדושה, ובאופן גניזתם איכא מחלוקה אי צני דוקא כ"ה או ק"י צסקיס ועיין צעיקרי הד"ט אריה ק"י ח' אות י"ג ובפחד יצחק אות כתיב קודם תשובה ארוכה צנה וכן לענין כפריס הכדפסיס בכתב רש"י איכא מחלוקה צין שו"ת צית דוד ושו"ת זרע חנה ח"ב ק"י קל"ג :

מעשה זהא נחמינ וזהא קלקינ דכל כתיב קודם טעוין גניזה ואקור לשורפן וגמירי לציבור לא נעמי ויכולין ליקח תיבה או חצויה לטוונקס צהס ולהניחם צמקוס נמשורר עד סיעזור ה' ויוכלו לקיים הגניזה כראוי :

ויקוים צרכה שו"ת צאר צענ עקיים דלזו יחי' סכרו גדול כדהנן כל המכבד את התורה גופו מכובד על הצדיות וכה"י נוכזדים צעיני כל יואינו וזוכה ליסועה קרובה לצל כאו"י ידודו דו"ש"ה צאו"ייה כו"ט :

מרדכי

סימן ג

76 **כבוד** אהר' נחמי' יד"י הרב הגאון המפורסר, צכל מיני הדד ופאר, כהן שדעתו יפה יקר ונחמדיס וישפיה וכו', כקש"ל מוה"ר יוסף הבהן שווארטיץ שליט"א, ר"מ לעדתו צק"ק גראסנווארדין יע"א :

אחדשתורה"ר וכו' הנני צנה שחקר על

מה סנהגו צכל תפולות ישראל להדפיס עלים צלותיות אשיריה, ותוכן העלים הכדפסיס-הנה דברי חול והלל ונפורס יולל צשו"ע יו"ד ק"י לפ"ד קע"י מי צרמי"א ז"ל די"א דאין לבחוב דצרים של חול בכתב אשיריה סכותצין צו ההורה עכ"ל, והעתיק לי דברי שו"ת כהצ קופר-חלה"ע ק"י כ"ד שגורוהו על שהדפיס פתקאות של הזמנת אורחים לחתונה צכתב אשיריה, ולא נאל ונענה רק כיון שההזמנה הול לשמחה של-אלוה אינו צכלל דצרים של חול, והציא כס ד' הירצ"ז ח"ד ק"י וי"ה שכיון סכתב אשיריה יס צו קדושה רצה כי כמה קודות עמוקות הלויין צלורות הלוחיות אקור להסחנעס צהן תשמיש של חול, והעיד סס סגס סערי הזמנה של מרן החת"ס ז"ל היו צכתב אשיריה ולשון לע"ז, והעתיק לבני גס נוספר שו"ת סאלת שלמה ח"ב ק"י ל"ג שדיצר צזה וחיפס לדדי היתר, ורולנ לידע חו"ד העני' צזה ולענן ואומר צעוהסי :

הנה נקור הלכה זו ל"ין הרמי"א שהוא נדי' הצ"י צטס הר"י ז"ל והוא צנתיצ הסני סוף חלק צ' צטס תשובה הרמז"ס והן חני הרולה התשובות צקובן תשובות הרמז"ס ז"ל ולאגרוהיו נדפוס לפסי"א ק"י זי"ן ויס שינוי לשון צהעמקת הרצינו ירוחם ז"ל מנה סנלמר

כי הבהינה הזאת הוא הנקראה כתיבה אשיריה כיון שכתבה זה הקורה וזה נכתבו לוחות הצדית הרי "הגונה" נאלוד להשתנוס רק צכתבי קודם, וכו' והר"י ז"ל העתיק וכתב כי הול נגונה נאלוד להשתנוס צו רק צכתבי הקודם ואחריו נמשך הצ"י וכתב ג"כ כלשון הזה, וחילוק גדול יס צין אס חונרינן סהכתב אשיריה הגונה להשתנוס רק צצ"ק או אס חונרי' סנגונה להשתנוס צה צפאר דצרים, והלשון סהגונה נאלוד לכתיב קודם מתיחס לנוש"כ הכוזרי צנלמר סני ק"י ס"ח סאלעיה הי' נודצר ארנויה נאלוד כפדים ויחיה לו העצרת לשון ניוחדת לשון הקודם והאצריני' לשון חול, וגס צזה ז"ל סהגון לשון זה סכתבה צה ההורה להשתנוס צה רק צדצרי קדושה אצל אצפי"כ אין אקור צדצרי, דהרי צה"י חונרי' צצנה ד' וי' ע"צ דצרים של חול נוותר לאונרס צלשון הקדש אפי' צצית הנורחן וצית הכקא, חונה סצספר נגדול עוז מהציעצ"ן ז"ל צציה נרדה צעליות הלשון פ"צ הקסה על הכוזרי הכ"ל מהא דפקקינ דדצרים של חול נוותר לאונרס צלש"ק, ותי' די"ל דלעפי' סהותר לדצרי צו צנוקוונות הננוספי' דחוי' הול ולא הותרה אלל נודחק היינו לצקס דצר הלר"ך לחדס סס צעת הול, יעו"ס, ועפי"ז הי' נקוס לפרס לשון הש"ס סנה הכ"ל דפריך הש"ס על הול לחונר רצי טול צכלי סני ותן, והול חונר חצ"י דצרים של חול נוותר לאונרס צלה"ק של קודם חקור לאונרס אפי' צלשון החול ונשני אפרוסי מליקורס סלחי, וקסה לנה לו להלר"ך צהקוסי' צכל דצרי חצ"י הול"ל צקלור והלונר חצ"י דצרים של קודם אקור לאונרס צלשון חול, ותו לל, רק דנוסוס דה"י נקוס לוונר דהול דדצרים של קודם אקורין צלשון חול הול דוקא כסלינו נחוץ כל, כך אצל הכל סה"י נחוץ לו סיחן רק צכלי סני או נשוס שלל הי' לר"ך לניס חמוס כ"כ שהול צכלי דלשון או נשוס אקור סנה, וצכה"ג סרי, לכן הקדים הלונר הול חונר חצ"י דצרים של חול נוותר לוונר צלה"ק זה ודאי דוקא כשיס לורך לכך דלכ"כ הרי אין להשתנוס צלה"ק לעניני חול צפרט צציה"עו וצקלונן וצלופן זה אקור לוונר דצרים של קודם צלשון חול ולאי סינו דלף ללורך גדול אקור, ועי"ז נשיצ דלף דאקור אף ללורך גדול אצל לאפרוסי מליקור סרי, חונס נדי' הרמז"ס ז"ל צפ"ג ונה' ק"ס הלכה הי' לל נראה בן דהרי כי סהנול דדצרים של חול נוותר לאונרס צלשון הקודם וכן הכינויים כגון רחוס ונלונן וכו', ולל חילק צין לורך גדול או לל, וכן חיפסק להלכה צשו"ע ק"י פ"ה רק שהנולל צק"צ סס הציא נוס' חקידים סמדה חקידות הול להחונר ועי' צמנחה פריס מסי"כ צזה נעעה י"ל דהה"ד דצרים של חול לכתוב לוהן אשיריה אין אקור רק נגדר חקידות כנראה נלשון תשובות הרמז"ס הכ"ל וכן הנולל צק"י של"ד ק"ק י"ז כי רק סל"ן נכון לכתוב צכתב אשיריה דצרים של חול ולל כי לשון אקור אף סנושך אחר לשון הצ"י וצרי' סהעתיקו לשון "נגונה" :

ומעשה י"ל לפינשי"כ צהגנו"י צפ"ז ונה' ק"ה

הלכ"ט של י"א גרמ"ט טע"ג

גמ' גמולג' כ' גמ' נג' וי"ן בנא"ן
טע"ג

שאלות ותשובות חלק סימן ג' שלישי מדרים בריסק ד

בציל א"ש מה שלא נניחו ולא חשו כל גאוני ד' חלוקה אפי' נשום נדת חסידות, ופוק חזו נה ענוח דבר סכל העולם אינם נזכרים צוה והלא הכה"ס צעלנו העיד על מנן המה"ס סלח הקפיד צוה ולחך דהמדרכי צפי הפועלים הוצח צשו"ת פרח נטיה אהרן ח"צ ק"י ל"ח כ' דמכהג שאין לו שורש מה"ת. הוי ל"י כטועה צסיקול הדעה עיי"ש היינו רק חס הוא נגד התלמודי אצל לא כן צנ"ד שמונ התלמוד חין כאן חשש כלל אדרבא מוכח מהירושלמי להתיר, מוצן מונילח סלהשמוש צלה"ק לדברים מוגוים כאשר צעוה"ר נעשהה ההועצה הזאת צישראל צדור האחרון הזה חוי לעינים סכך רוחות סכוהצים סכרי נויני חשק ועגצים צלשון קדשינו זה סכור צאיסור גמור וקצרה"ל הוא קרל לנה לי, והספה"ט יגדור פרלות ענוו ישראל ונכזה לרלות נורה ללדקה צעגלח וצזמן קריב אבי"ר :

ובדיוותי צזה לא אונע ונלעורר, על ה"ל דכ' צצה"ג צפרק כל כהצי צזה"ל פסקי, ואין קורין צשטרי הדיוטוה צשצת אפר כהצי אחריו ואע"ג דנוקרגלן עכ"ל והוא כספר החמוס ונה דנוקייס ואע"ג דנוקרגלן ומפסמי צאנהחת ספרים אסר לי ולא מלאהר ציאור רק צפי גליוני הס"ס להגאון מהר"י עגיל ז"ל עמוד צזה ולא פ"י כלום, ואולי יס לפתור חדה זו, עפי"ד רבינו שמוח ז"ל הניל סעמד על הנוחקר חס מותר לכמוצ כהצי הדיוטוה צלא סירטוט וכוונתו צודלי כסכוהצים צהס פקוקים ע"ד נשל ונלילה כנהוג ונכהצ צכחז אסוריה, ועי' צהגה"ה ונהריע"ן ז"ל גיטין ד' וי"ו ע"צ דהא דלריך סירטוט צפסקוקים הנכהצים צאיגרה לונעו יחי' לרות ולקיומן סהס כהצי קודס ולא יחי' נזרקים לאשפה כי עיי"ש סהס מכוירטעים ניכר סיגיח עליהם, והנה המג"ח הציא צפי"ש צ"ק כ"ד צסס הסליה והאלגודה והצי"ח דלח אוחן הוכהצים סכהצו צלס"ק אסור לקרותם צשצת אף דלפי משי"כ המג"ח סס הדרכ צשצותם הכתובים צלס"ק נכהצו כונה פקוקים עכ"ז אסור לאוחן הסיעוה, והטעם ודלי נשום דגזרינן אטו סטרי הדיוטוה, ולפי"ז י"ל דהיינו דאשונעינן צנה"ג דלין קורין צשטרי הדיוטוה צשצת ולחך כהצי אהרינל דהיינו אגרות שלומים וכדומה אעפ"י דנוקרגלן היינו סכהצים צסירטוט וא"כ ודלי כהוצים אשוכית ויט צהס פסקוקים וגם ניכרים עיי' הסירטוט זה"י סכרה לומר סלא נגזור אטו סטרי הדיוטוה וקמ"ל דאפי"ה אין קורין צהס :

ואחמוס צזה צאוויית כוח"ט וצלפי לעזרת ישראל כאוה"ט ונפס ידיו עוח :

מדרכי. ל
סימן ד.

כבוד אהוי חציצי הצי כארזים חו"צ
ז"נ יראת ד' תאיר פניו כו' כס"ח

דנה סכהגו היתר לכמוצ כהצי הדיוטוה צלא סרטוט מוסוס הכתיבה דקה שאינו חסוב כהצ דאפי' חקר זיון לא חסיצ כהצ ואפי' קולו סל יו"ד נעכצ סלא יחא נקרל כהיזה יע"ש, והנה הרציו סנוחה ז"ל נויירי ונכהצ אסיריה כיון דלא נולח היתר רק נשום שאין האותיות כהקונס וז"כ לנה דן חסס רק מוסוס סרטוט הו"ל לדון גס נולד קדושה האותיות שאין להשמוש צהס לכהצי הדיוטוה אי"ז עכ"ל דלין צזה שוס דגוד איסור רק נשום נודה חסידוה סנו כאן, ועכ"פ כיון דחזין דלח לעבין סירטוט דהוא נודיח דגורח קנוך הרציו כנוחה ז"ל להתיר לפי שאין האותיות כתיקונס נוכס"כ לעבין הסהנוטה לדבר מול דודאי י"ל כיון דלין האותיות כתיקון אף נדת חסידוה חין כאן להזהר, אצל הרנוצים ז"ל לשיטהו חזיל דצפי יו"ד ונה" ק"ת חסיצ עטרים דברים הפוסלים צכ"ה ולא חסיצ הא דחקר זיון ואדרבא כ' סכ צחות ט"ו סחס נפקדה לורה האות עד סלא הקרל או תדונה לאוה אחרה, מושנע אצל חקר זיונו לצד כסר, ועי' צזה צשו"ת ונהרי"א יו"ד ק"י רפ"ה ויוחול לעי' צחיצורי ח"א ק"י ס' ונח"צ ק"י ל"ה, נעהה להרנוצים ז"ל לשיטהו איכא עכ"פ נידת חסידות סלא להשמוש אף צלא הזיון כיון דצדיעצד כסרים אף לכ"ה, אצל לפי"ו דקיי"ל דזיון נעכצ צדיעצד אי"כ אף נדה חסידוה ליכא :

ועי' צירושלמי פרק צני העיר ה"צ שהציאו ההוס' גיטין דף וי"ו ע"צ צד"ה ח"ר ילחך דווייתו ר' ונוכח סלה כהצ לר' אושעיל צר שינוי ראשיהך ונלער ה"י נולד יסגל אחריהך מושנע סלא ה"י כהצ חלא לשס איגרה שלומים ואעפ"י"כ ה"י נוקפיד סלא לכהצו כסדר ומוזה לנודו ההוס' שאף צאיגרה שלומים לריך סרטוט ועי' צפי"ס סס ונה סנהקסה צזה ונה סה"י, עכ"פ חזיון סהאנווראים נשהנושו צכהצ אסירית צאגרה שלומים, ועכ"ז ל"ק על הרנוצים ז"ל ד"ל כנוו סכי צונחת פהים על הא דאמרי' דלין לדבר צלטון הקודס צנורחן נולד נדת חסידות וקסה נוש"ס שצת דקאוור ר"י הציאו לי כתר וכי לא חשש ר"י לנדה חסידות וה"י דלהורה הלכה לתלמידיס אמר כן והה"ד הכא י"ל כן אצל לדירן צלא"ה א"ש וכנ"ל, וצעיקר הענין עי' צפי ציה הלל יו"ד. ק"י רפ"ד סק"צ סכי צזה"ל צהייתי נכחר מהמדניה לעשות תיקונים ציערסלאצ נסאלתי, מפי מוסכיל אי מאי טעמל חין אנו נזהרין צזמן הזה צירידיס סכוהצים על הטבלל צנייר כאן יס למכור איזה דבר דהיינו יין או צשר או סאר דברים ותולין על הפתח וכוחצין צכהצ אסירית וזה איסור גמור לפי י"א זה עכ"ל, והוא לא חסיצ כלל עיי"ש, והנה ונה סכי סזה איסור גמור כצר הוכחה שאפי' לדעת הרנוצים ז"ל סנונוו ללוח הלכה זו ג"כ אינו איסור גמור וגם המג"ח הניל סהעתיק דצר זה כ' ג"כ רק שאין נכון, אצל כדלי לנו עידותו סל הצית הלל ז"ל סהעיד סצירידיס היו עושין

תשובות

כתב סופר

חלק אבן העזר ח"ה

תשובות שאלות

לכל דבר הקשה אשר הביאו אל ספרא רבא גאון ישראל וקדושו, רכבו ופרשו מפורסם בגדולת צדקתו וקדושתו, נשיא ישראל, ראש גולת אריאל, רשכבדיג

מוהר"ר אברהם שמואל בנימין סופר זצוק"ל

אשר סלא מקום אביו

רבינו הקדוש מו"ה משה סופר זצוק"ל בעה"מ תשובות חתם סופר על כסא הרבנות בעיר ואם בישראל ק"ק פרעסבורג יע"א.

הוא דבר אשר האיר לארץ ולדורים באור תורתו, הרביץ תורה בישראל, רבים שחו מבאיו באר סים חיים, תלמידים תקי לב לאלפים, לספר ולספר דעת את העם, חוקי אלהים ותורתיו, ולכל צמא אל דבר ה' הויל סים סרליותו, שימש ככתר הרבנות

משנת ואביטמה נפלאות עד שנת גל עינו ואביטמה נפלאות לפיק

וסרם היע ליטי זקנה לקה אותו אלהים, וננו בגנוי סרוסים, וארון הקודש נבלע בסקופו סה ק"ק ס"ב מנחתו כבוד.

וזאת הברכה אשר השאיר אחריו

מקור חיים תורת חכם חירושי הלכות על כמה מסכתות ורוב סגנוות השי"ם, וחייושי אנדה ורבה מאוד, וספרו הגדול כתב סופר ערוך על ארבע חלקי שיע, והוא קובץ יותר ממש מאות שאלות ותשובות הרמחה אשר השיב.

שנת ברוגז ר'חם תזכור לפיק.

הנאמי בקיה לשר אני

הקי שמעון בן המחבר ז"ל.

KSAW SOFER.

פה פרעסבורג שנת תר"ח יע"א.

נדפס בדפוס של השותפים דוד לוי ואברהם אלקלעי.

Vertrieben durch Simon Schreiber, Oberabbinger in Ulm (Württemberg)

11/65

5250 (ע ברכים)

סוף

דכרוייתם מפורם בה חסור חסרין דין גמור... וקשה ופס'ם כבודות ה"ל דק"ל כל דלסקודם רק מדרבנן חייב בקנס, ופעלה צבצו"י ותוצא צבצו"י הינוי קי קט"ה דלפטורו מעוון לא הענידו ולא מקו חכמ"י דביהם כדי שלא יהי' מועיל כשכר יעיי"ם, וכסבדל וז עולם בזכרוי ע"כ גם כן הי"ש"ש ז"ק מ' מוכזב העעלה דגם לרקוברים יאוש קונה מדרבנן ואפילו אי קנין דרבנן מהני דלדורייחל מ"ה חייב צארבענע ומוטעס ללא רלו שיהא מועיל נשכר על ידי התקנתו ולא אוננו רק מוכני התקנה הסבבים שאל לריד להחזיר גוף הסמך אלב לפוטורו מודיע ללא, ובמק"ל ישבתי ע"מ דברי יע"ש קוש"י צ"ס החמורה על החמנך סכ"ח דק"ל לכל קנין דרבנן צומעד שמשן מהני שהסי' מקודשה מדלורייחל, ומ"ש לענין יאוש דמסק ללא הוי קידוש' דלורייחל, וחי' צ"ס אינו מוצ' ועיין מ"ס י"ד קי' ד' ולדברי יע"ש י"ל דלדורייחל שפיר יש להחיל בה לעשות קנינים כקנין דלורייחל ללא לפענוים לא רלו למקו כ"ב, וכל' בקנין יאוש שאל רלו שיהי' קונה קנין גמור כדלורייחל כיון דלא ע"ז יחי' פטור מדר"ה וחי' מוטל כשכר, ולכן מעיקרם לא חייבו שיהי' יאוש קונה כקנין דלורייחל שאל להלק צין היכי דשידי השלוחי ד"ה או לו, ומש"כ צמ"ע שלשן ויכולא צו לביכה טעם שאל יחי' כדלורייחל וקאמנא עשו מ"ל קנין דהוי בקנין דלורייחל כ"ל כהן ועיין :

דלורייחל מפורם בה חסור חסרין דין גמור... וקשה ופס'ם כבודות ה"ל דק"ל כל דלסקודם רק מדרבנן חייב בקנס, ופעלה צבצו"י ותוצא צבצו"י הינוי קי קט"ה דלפטורו מעוון לא הענידו ולא מקו חכמ"י דביהם כדי שלא יהי' מועיל כשכר יעיי"ם, וכסבדל וז עולם בזכרוי ע"כ גם כן הי"ש"ש ז"ק מ' מוכזב העעלה דגם לרקוברים יאוש קונה מדרבנן ואפילו אי קנין דרבנן מהני דלדורייחל מ"ה חייב צארבענע ומוטעס ללא רלו שיהא מועיל נשכר על ידי התקנתו ולא אוננו רק מוכני התקנה הסבבים שאל לריד להחזיר גוף הסמך אלב לפוטורו מודיע ללא, ובמק"ל ישבתי ע"מ דברי יע"ש קוש"י צ"ס החמורה על החמנך סכ"ח דק"ל לכל קנין דרבנן צומעד שמשן מהני שהסי' מקודשה מדלורייחל, ומ"ש לענין יאוש דמסק ללא הוי קידוש' דלורייחל, וחי' צ"ס אינו מוצ' ועיין מ"ס י"ד קי' ד' ולדברי יע"ש י"ל דלדורייחל שפיר יש להחיל בה לעשות קנינים כקנין דלורייחל ללא לפענוים לא רלו למקו כ"ב, וכל' בקנין יאוש שאל רלו שיהי' קונה קנין גמור כדלורייחל כיון דלא ע"ז יחי' פטור מדר"ה וחי' מוטל כשכר, ולכן מעיקרם לא חייבו שיהי' יאוש קונה כקנין דלורייחל שאל להלק צין היכי דשידי השלוחי ד"ה או לו, ומש"כ צמ"ע שלשן ויכולא צו לביכה טעם שאל יחי' כדלורייחל וקאמנא עשו מ"ל קנין דהוי בקנין דלורייחל כ"ל כהן ועיין :

ורבין צמחתי לי דרך אחר צביצו שיעור ר"י ה"ל וייתעב סכל וסור ע"מ מקיחה מ"מ ע"י מהלכות גטות, צבכנסה למופס, ולמ"כ קדשה אם מהני הסופס לנפטר וצ"ח מוצ' קידושין דהסיני ובשע"מ צקונטרס חופה מהניס שלו מציא מוס' יצומה דף פ"ג ע"כ דק"ל כצמ"ן ורואה רח"י העל"מ מוס' כצורה דף ל"ו, וי"ל דמהני' קידושין מיידי מוקדש אשה ובתה היינו צבכנז הכניס סאלס למוס' קודם קידושין ואח"כ קידש אשה ובתה כלמח או אחר אמת מוכס, דלס תקדשה האס ונחילא נקואה היא לו ואקורה סתה גם כן ור"ש צין לנעס ועוס כל שאין צו"למ"ו וכו' וצין לנעס דהוי קשאמ"ל ואין צוה דומק למוקמי מהכתינן צבכי דלא נתח' דיכא קאלנר דוקדש אשס ובהס כל שאין צו"למ"ו גם צב"ל לא מהני או דכל שאומר אמת מוכס כיון שכל אמת אינה מקורה לביאה מנעמה קידושין אלו לא מהני הקידושין ואיכא מוקס לדין זה שא"ל לקדש סתה אחר קידושין האס כצבכנז ככנסה האס למופס קודם קידושין קמ"ל מהני' צמ"ו סיכא דלא מהני צוה אחר זה גם אמת לא מהני או וכן צאחה מוכס צלומן פאלסרס סתה על ידי קידושין האס, כך כשאומר אמת מוכס ואין צוה אוקינתא דומק כלל כ"ל ועיין :

נחזור לענינו כי סבבה שצוה יעקב קדומה היא ואין מנוס בשע"מ דמ"ס וכו' רק לומר כה"ל, ול"כ מוק' דכחצוה לק"מ מה שהקטינו, ועיין מ"ל הלכו נענה ודצרו איכס לפיני כנה: **ורפ"ז** בקדושין שאין מקורים לביאה מדרבנן לרבי יודא אין רחוי מקרי, ור"ש מהניתי' דקידושין, ד"ל כ"י אחי' אלא דיש להקשות מהקדשה ש"ס על רבא ומהכ"ד דקתי' כאלה אינה מקודשה ה"ל אמת מאלשה ובהה מקודשה, ולהל"ל לק"מ דקסח מהני' כ"כ"ע דק"ל מדרבנן רחוי מקרי, ולכן קטעס מהני' דווקא כאלה אלב צוה צמ"ל לא, וי"ל קוש"י ש"ס מאלשה ואמהה דגם אי תימח מהני' כ"מ, מ"ה מאלשה ואמהה קטס, והל קלאמז ש"ס ה"ל אמת מאלשה ובתה או מנחה ואמהה דווקא היא מהני' אלב צאחה לא ועיקר הקוש"י מאלשה ואמהה כן כ"ל :

ובב"ל זלח אנו לריכס לדצרו סקדומיס דבתי' שני לא קני לן, דעדין קס"י לרב סוכא דק"ל דמופס קונה אס כן אי אשכ"ל למוקמי בגון סקדומס סמופס קידושין ע"י ביון סהכניסס למופס ככר מוקדשה היא, ולר"ה ארו אין לנו אלא לומר או דק"ל מוסס כל שאין צו"למ"ו וכו' וס"ל דלא וממור לא קני או דק"ל כצבא קשאמ"ל לא הוי קידושין, והלכתח"ל דלא קיי"ל הכי, א"ש למוקמי מהני' צבככניסס למופס קודם קידושין דקיי"ל מוסס אינה קונה ועיין : **עוד** הקשה סכותצ מ"ס"ס כויר דף י"ג ע"א אמר רבא מודה רבי יומנן צאשה שאין לה לא צח ולא אס, הא גם אס יש לה אס מוסתה מדלורייחל, וליכא רק סקס דרבנן, ונצולר צלמכרויס דבשע"מ אין מוסעין לערוה דלורייחל, קוש"י זו כמו עסיס כחוסס סקסס צבשתי סמנובס, ולא מלמחי לה בעמ מוקס יסוד, אלא לומר אולי ר"י שצחוס' יצומה ס"ל גם צלרבנן מוסעין מוסס מוקס שליח עושס שלימות, ולמ"ש חוס' גיעין דקנאקס הוול דקנאקס למוקמי צבכ השסיס אשכר כל שיש משס איקור אפילו רק מדרבנן קנקורו למוס לו ועסוסו דלא מציב רבא רב עריות ככר יאל צוה דמשיב ומוזה שאין לה אס ככר גלה דעמו צוה כל שיש למוס לרבנן גם כן סקור, ואלמכרויס דק"ל להקל ור"י' מדלל נקיי רבא רק עריות דלורייחל לביעה סמוצ"ס אלו דק"ל דכל שנקדשה האס נלקחה סתה מדלורייחל ופסיק דייקו מדלל קמ"ל רבא דמוטעין לפני' לרבנן ש"ע גם צבצוה דרבנן דשכי ועיין :

ועוד כ"ל אפילו אס צבכ מוקס כל שאינו רחוי' רק מדרבנן רחוי מדלורייחל עוקרי, מ"ה בקידושין שאמ"ל גם כשאינו מקורים לביאה רק מדרבנן לא עיקרי מן הסוכה אינו רחוי' לביאה דהא ידף לה מוקר' כי יקס איס אשה ובעלה קידושין המקורים לביאה הו' קידושין וכה' חוס' דווקא כשאלסרס על ידי הקידושין, וכלל קידושין סיחה מוסתה ועכסיו ע"י הקידושין נלקחה אס כן קידושין הגורמים איקור לביאה אינס קידושין דפעולתה הקידושין להסיר ולקצו צלו צבכ מוקס וי"ל גם שאין הקידושין איקרין רק מדרבנן סוף כל סוף פעולתה הקידושין גמור סקור ויה שאל ה' קודם קידושין ע"י אשכר לקדשה סתה' מוסתה לו אפילו מדרבנן ועל ידי הקידושין אמה צל למוקרה מדרבנן לא מקרי קידושין המקורים לביאה כ"ל, וככון מקבדל וסגן :

ורפ"ז דכינוי א"ס ללא קשה על רב כחמז דק"ל קני אס וממור קנה דלפטר דק"ל כצבא קידושין שאמ"ל לא הוי קידושין, אלא דעומד לנגדיו לפי מוסקתה ש"ס דרבא והרנן מהני' לנעמח, אמה מוכס כמקדש אשה ובתה אשה ואמהה כאלה נראה דכאלה ספוטו ללא הוי קידושין יומר מאלשה מוכס ומו' לכל שאין צו"למ"ו וכו' ולפוט"ס היינו מוסס אה וממור לא קנה, ולכ"ל דכל דקנה גם אי ק"ל דקשאמ"ל לא מהני עדין קשה מהני' כמו דוקדשה לרבא למה קתי' כאלה ולדיד' ליכא למויער דה"ל כמקדש אשה ובתה כאלה דגם אס מוקדש כאלה רק מוסס דהו' קשאמ"ל לא מהני, וי"ל דלכ"ל כוונה מהני' דה"ל כמקדש צ' אחיות כאלה דלא מהני מוסס כל שאין צוה אחר זה וכו' ור"ל לומר דקני אה וממור לא קני וע"מ דקלאמר דה"ל כמקדש אשה ובתה ואמהה, הכונה על אשה ואמהה או מוסס דקוני' סוצב והולך אי קני אה וממור לא קני קלאמר הכי, ולכ"ל לריד לומר כוונה מהני' כמקדש אשה ואמהה כאלה ועיין :

ויש להביא רח"י לשיעה ר"י שצחוק' יצומה ה"ל מלוחה קוני' קידושין דוקעין עליו, דככר נקפוס סרלססרויס דוקדשה רבא לצבי, ולנעמד נקיסא איחומר כולכס קני אה וממור הו', איך תקשה בפסיעות על צבי' ה"ל מליב וס"ל דלא וממור צאמה קנה וגם הלכתא כ"כ צדינא ועיין ולדצרינו א"ש דלצבי הקסס שפיר ולנעמ' דלצבי ד"ל קשאמ"ל לא קני ע"כ ל"ל צבישא דמחתי' צאלשה ובתה דליה מקודשה מוסס דכל שאינו צו"למ"ו גם צבא אמה אינו והיינו כמו דלא קשה אשה כך לא קשה בתה דהוי כקני אה וממור דלא קני א"כ איחוס קיסא, ונמוקס שהקשו עליו איכא רח"י לשיעה ועיין : **ועיין** רל"ס צסס ר"י דמק מלוד צבוני' דלמחא דמילתא דלס לייצב לצבי נח"ד דלא וממור לא קני סגס דלאו הלכתא היא, ולמ"ס ר"י לשיעה ה' יוכל להרנן סקוב' צביווח ואין זה קוש"י כ"כ כמובן :

ראיירי דלייני אכתוב צמה שאלמחי' צאמתחא כחצוס על וס סהשעורכ לי רב אחר נחלחי רח"י צבולי מוכחו כי ההעורכ ועורכני על סתקל דלח הוצח אורחיס סקרו"ל, לשעשה סל מלוה לשומח סחן וכלה אשכ דקסס סמוננה צבחה אסוריה וכלסן אשככו, וסקס עע"כ פי' כי לא ככון הוול לסשמועס צלוחיות אלו לדבר סל מול כמ"ס צבי' י"ד קי' דמ"ג צסס ר"י ומוצא צמ"ל קי' כפ"ד אלו דצבי צקילור :

אומר אפי' לפי דעה, גם הכדפס צלמ"ק, לא ככון צבחה אסוריס, כיון שהדצביס צעלמוחן וגם הענין סל מול הוול, וסוה לי צלמ"ק או לנעמיס צלמ"ו, וכן הוול לשון ר"י דצביס סל מול, ולא קפיד על

→ **ראיירי** דלייני אכתוב צמה שאלמחי' צאמתחא כחצוס על וס סהשעורכ לי רב אחר נחלחי רח"י צבולי מוכחו כי ההעורכ ועורכני על סתקל דלח הוצח אורחיס סקרו"ל, לשעשה סל מלוה לשומח סחן וכלה אשכ דקסס סמוננה צבחה אסוריה וכלסן אשככו, וסקס עע"כ פי' כי לא ככון הוול לסשמועס צלוחיות אלו לדבר סל מול כמ"ס צבי' י"ד קי' דמ"ג צסס ר"י ומוצא צמ"ל קי' כפ"ד אלו דצבי צקילור :

אומר אפי' לפי דעה, גם הכדפס צלמ"ק, לא ככון צבחה אסוריס, כיון שהדצביס צעלמוחן וגם הענין סל מול הוול, וסוה לי צלמ"ק או לנעמיס צלמ"ו, וכן הוול לשון ר"י דצביס סל מול, ולא קפיד על

21

פיעל לו זאגנען, דאס וואסל לו עיי אלק איך נאך אין פללואוויינען וואסענע — יעדלך דעם יאסאנאנעס ווייס מיך ניכט וועהר לו ערליכענען — איין רייזענדיגער שטעטער קאס, אויך לא זייא מיך דינעם שטעלנע לעהר וואר, זא אינענליעם איך אייס דינענע פאקטענע, יעדלך באלד נאך אייביגען טאגנען, ענטדעקטען וויר אייס הויזע דאס ער איין ערוקטענאלד זייא, ווא וויר איינן אויך זייא אייכעס אויסענעסאלטע פאן 14 טאגען אין ווייכעס הויזע, איינן דעם דיענקעטעם ענעליעס. — פאן וויר גינג ער נאך פאזנע אייכענע שטאלטע אויכענעפער אייכענע שטענדע. ענטדעקטע אויך נאך אייכענע פריקט פאן 3 טאגען פערנאסען איך, דעם דינענע שטעטענע גע- שטארבען אינע, יעדלך ווייס ניכט אן וואס אינע זייא וועט — וואס זיינע פערנאסענע זייכע בענריפט, ער וואר זא לינענדיך האך פאן שטארטור, שוואלענע געניכטעפאכענע אויך שוואלענע הארענע, אויך אייביגען פראגען ווייס ניכט לו סאנווארענע, אבער ווייל וויר מיין געדעכטעניס זאגען ווילנע, כאכטענע וויר איינן אייס הויזע זיאנען. מיט געהענענע אויסקוקענע ווייס איך איינע סאנווארענע ניכט לו דיענענע,

ענגענענענענע

וו. האפמאן, גר. קאכניז
ועקייס מהרז דקאניז.

עדות השלישיה ע"י העככאות.

ואח"כ הלכה האתה מלכה וכתבה כחצ צקסה להטעוה לריכטער-
אנע שייכטצו להטעוה לריכטערלאחט אסר צפאזנע וסמח
יאו לדרוש ולמקור טע על ויתח וקבוצה צעלה, ונא השוכה להאנע
פה מקיים צהמוס ושלחו ארוה אלי, ח"ל:
אקטוס פלענענעניטן, אס וכו'.

פראטאקאל

וועלכעס אויס אלנאס דעם אויסערנאנעם דעם ק. ק. צעליקסאמטעס
לו פאזנע איינע דיא פאזינענע פערנענענע דעם יאנען שולטן
אויסגענאנענע ווארדען אינע, אויך לוואר:

הערר אדאס פלענענענע אויס פלענענעניטן, דאס דער הינע
אנווענענע הענר סינאן קערטאווניטן אין לענען לו-
שטענדיג ווארען הינע איינע בעסרלונג, אויך דיענענענע גענען
פאלגענענע פאן:

עם אינע אויס בעקאכטע, דאס דער פראגליכע יאנען שולטן זייס
הענרן האפמאן אלק שטעטער געווענען, דאס ערקאכטע,
קראכטע נאך פאזנע אין דאס נאקטעוויז לוס עטייגענענע עסאר
געקאממענע, אויך דאסען אייס יאסרע 1849 אין דעם הערצטוואכטענע
ביילייסיג אין קעמפענענע געשטארבענע אויך בענענדיג ווארדענע,
וועלכע אויסקאנע וויר אויך בענריט זינע נעטיגענע פאלק איינליך
לו בעקארעפטיגענע, פלענענעניטן וכו':

המתיוות הללו בלטון דייטש אלב ח"י ונא.

אלאס פלענענענע, סינאן הערקאווניטע

קאראס נאניט,

קאוווטשאוניטן,
געמיינע פארשטענע.

ענדין מינלייניטן,

ק. נאפער.

Nr. 2118

געטענען,

ק. ק. צעליקסאנע פאזנע וכו'. דער ק. ק. צעליקסאמטער קראנא.

דער ק. ק. צעליקסאמטער קאניטעניטע.

תשובה כג

ה' ישמח עלונו, ויכאס צנוענו ס"ה סה"ג הוואס"ג ונח ומונדול
מריק ונקי כס"ה וסר"ש כ"י אנדק"ק אס"ס י"ח:
ג"ה קבלתי זה שצוועו בעק ענוול דאס האוואסו צאלחו ואתי
לשמוע דעתי העכ"י אסר שמה לה מחאס נכחא דסתיאל,
ולאסר הענין חמור ועוונק וטרדתי רבו מאל לכן אסרו פעני תצונית
עד סיוס וילאחי עתה למצי צהנע עלימס כיד ד' טוועה עלי,
וואחו יח"ס לחמקן דיעס זייגס שלל אשבל ח"ו:
אדר שמה עין על ג' גצ"ע שהינע לפיכחו לא ואלאחי צסס ונאס
ואפילו ללרעו כמעט לא חו והכחמך אקרב והוא סעוואר
שנסס סהוא ע"ס שומטי כסר ומוחיס עטריארוה הידירחאוי

הלשון אלא על הענין, אבל צמח"כ שנה, כי הזמנה לקעודה מליס
כנו לקעודה צריה, וק"ח לטעמה חתן וכלה דבר מליס יתקצ סגס
סמומיים לרחוקים ציבואו, וידוע לטכיהס כי אין צאפער טיבואו
והוא קר לכבוד ולתענה נועמה, זס צעלמו כבוד הוואה טיכענצו
מוכזדים לכבוד הוואה, ובדין לכבוד חסונה ולוודי' וואסז'
ומכסיג' וכן כל כיולא צו, חס פסוט:

רבכ"ז עלה צומטענע למי טיע לדמושו להא דליסא צצ"י טס
מתקוצה סמנצ"ס ור", וכן הוא צצ"ע ס' רפ"ג פאן לארוב
סקוקיס צמליחיס, ונא' שמשמיעי מליס כוקיס, ומשמשעיס צו
שמיים גכאי צצ"כ וכדוהה, ומתקאוח אלו הכריס ופסלכיס ומשמשעיס
צסס השמיים טל גכאי, וגדולס מוס איסא צצ"כ ס"ח ס' מ"ס,
שסוקי' על סמנצ"ס דלפי' דכריס טל חול אסור לכקוס צכסז אשוריה,
ח"ל שסי סכסז צעלמו יס צו קדושה רכס, וסלוי' צו וצלוהת
האוחיהו כמס קידוח עווקיס, וסאסר להשנע צסס השמיים טל חול
כ"ס סכסז שסס צלס העליח עוחד סהסז ונולל מואכד סכסז צידיס
עכ"ל, סי חמירי טלס לאכד סכסז, וכ"ס לשמש צו השמיים ציון
ווקור צידי כל פאן סכריס ולין יודעיס להסר:

ובזכרוני שגס צעטרי הוואס טל אצוהן וכן טל יסכאל כבוד
קדושה אלו' מואס"ג סמח"ס קופר זולק"ל סי' כחוב'
צאשוריה ולשון לונע, ובג"ס סי' טעמו וזיקוקי אסו דלס חס לכל
זס, ונ"ח טוב לצמור צכסז רש"י או כיולא צו וחו לא, סכ"ד ל"ס
חוסס צצכס ידיו:

ס' אצרה שמואל בנימין צ"ה' מוסר"ס ז"ל:

העתק גביית עדות.

איש אחד שמו ר' וואלף גריכהנע, קופר סה"ס סה"י דר צומח
טארך, צא אללינו לדור צגליל טלנו הוא וכל צ"ב, ובחוסס
האסע מלכס או ווארי, וסכס חומון לאסס הוואה טידיך גנון וכסקטור
צערוכי, וסי' צצואס אלי טאצוול לסדר קדושין סלהס ציוס סמונבל
לסס סחמלמי לכרוש אס האסס ס"ל מסיכן יודעס טסיא אלוואה
האס מוס צעלה על מועסו וססיצה צצ"ל, זס יוהר מי"ג או י"ד טכיס
אסר היסס טעוואס לאיס יקיס ענענר ובלטון סגלי' יאנען טולן, וסי
דריס אסר סהוואס גבליל טארך צקראכטע, וסי' צעלה איס אסר
יין יליקסו איס משהכר, ועי' כסלו צידיסס מחלוקה גדלוה עד
סלכקופ עזב אס אסחו וסלך לו לאסר רימו סוליכוסו מני או לא
כריחיהו, חס ח' טכיס טועס טעס עור צצכס 1849 צארך
פללואוויינען וסי' צציה איס צטמו האפמאן ונעיר פאסענע מוס צמלי
וואקסענענע טעל לו ע"י ריבוי סה"י, וגס אומה סה"י איס נבוה
כס קוואס, ונצלה סכיו סמורי' וגס עמעפי עיניו וסערור לאס
וקרו סי' סמורי', וואוהי אלי' טעפי' דכ"י כאלו אין להסיסס להסעס
אס לא סכר יוהר אס ויחס צעלה, וססיצה טעציר קרעמניך דר
איס יסודי א' וסומו מואקוס שווארן טהוא אמי ר' יודל ליב שווארן,
סידיס מוכיזוס אס צעלה יאנען טולן, וסס יודעי' דכר כבוד מויתח
צעלה סכ"ל, כי סס סי' דריס או צקלאוואוינען, וגס אלל ס' האפמאן
אסר צעלה סי' צציה דרסס וסקרס וסגידו לה טעזב איסס מוקומו
פלענענענין וסלך לדור לעיר קאניזע ועל סידיס אוכל לצכר דכר צכור,
ובאו סגצ"ע כולס בלצווס לשון דייטש וואוחיהו דייטש וועהיקיס פס:

עדות הראשונה מקרענונין.

איך מואקוס שווארן וואר זייס מייכעס צרודענר יאקאצ שווארן
אין פלענענענין פאשענאכר קאמייטאט אין פללואוויינען אכא
1849 דא האט מיך מיין צרודענר ערלעהלט דאס איין געוויקסער
שולטן, וועלכער אין קאכניזאן וואר אין צעקטאווניטן אין בעכאכטענע
קאמייטאט, זייא הענרן האפמאן אלק שומע, דאס דיער שולטן אן
דער וואקסענענע אין דער שטאלטע פאשענאכר געשטארבענע, וואסויף
אין לו מייכעס צרודענר זאנעט דאס ווידע וואסרסייכליך דער שויענענע
זאסן דעם ווילהעלם גריכהנע טוואלער קוספ"ס זיין, דארניף שויענע
מיין צרודענר, וועהר דעקע איך ניכט פאן דיענען גענעכטענאכד
הערלאזנען כאכדעס דאס פאן זא לאנגע אינע:
קרעמנין, אס וכו'.

מליס שווארן, ובלצווס מואקוס שווארן.

דאס דער הענר מואקוס שווארן דיא אצגעטריענענע ווארענע
אין אויכענענע געענעווארט אויסקאנע האט צהורה עדות
געקארעפטיגענע וויר מיט איינענער אויכענענעניטע:
יאנען קרינער, בעכל ווייס, יאנען לאמניטן.

עדה שניה וקאניזא.

ד.ה. ואשר שאל אם מותר להשתמש בכתובה בכתב אשורית או →
 הוי מידי דחול והניח בל"ע.

הגה ספיקו ודאי ע"פ המבואר ברמ"א י"ד קו"ס רפ"ד שאין
 לכתוב דברים של חול בכתב אשורית, הנה אין שום
 מקום להחמיר בזה דהר"ן דברים של חול ממש לורך חולין
 והגרוע עוד מזה, - ועיין בית הלל י"ד שם כגון הסותרים
 הכותבים על פתחי חניות, אבל כתובה נהי דאין זה קדושה
 לא מקרי חול לענין זה, והרי גיטין יוכיחו דאע"ג דכתובה
 תמה לא צעיקן הן מכ"מ מותר לכתוב בכתב אשורית
 וכמבואר בצי"ר ומ"א סי' קכ"ז ופשוט. L

ו. ואשר נסתפק באותם שבשעת לידה קראו אותם כגון גולדה
 וכדומה ועתה הורגלו לקרותם זהבה, איזה שם לכתוב
 בכתובה אם שם העריסה או שם המשתמשים בו דהרי לא
 נהיגי גבן לכתוב בכתובה המכונה או דמיתקרי.

ואומר בתשובת דבר זה דאם נשתקע שם גולדה לגמרי וכתבו
 רק זהבה כמסקנת הפוסקים אה"ע סי' קכ"ע דה"ז
 כשר ועיין בצי"ר שם גבי ביבאנט וחיים, ועיין ה"י גט פשוט שם
 ס"ק פ"ו.

ואם לא נשתקע לגמרי אבל זהבה עיקר השם מן הדין ה"י
 לכתוב זהבה דמתקריא גולדה (או גולדה) ועיין היטב
 פת"ש סי' קכ"ט ס"ק מ"ז דעל שם הראשון שנקראת בלידה
 שפיר שייך דמתקריא אע"פ שאינו לה"ק.

ואם יכתבו זהבה גולדה א"כ החזקנו אותה בשתי שמות מה
 שאינו אמת והלא כ' בנחלת שבטעם דלכתולה מדקדקים
 בכתיבת שמות של כתובה מעין גיטין, ובגיטין זה פסול גמור
 כיון דבאמת אין לה רק שם אחד, ואם יכתבו רק זהבה כיון
 דעכשיו נקראת זה לעיקר כשר ג"כ.

ובש"כ מעל' כבודו דלא נהיגין לכתוב דמתקריא בכתובות
 גם אני הייתי סובר כן, אבל ראיתי בכתובה שלי [וכן
 משמע בנ"ש] שנכתבה בק"ק פרעסבורג בדיוק היטב ע"י
 ספרא דדיינא שכתוב על אזני מורי ז"ל יוסף לבי דמתקרי
 יוסף הירש הלוי. [וכן הראה לי אח"כ כז' הרב השואל מכ"י
 הגה"ק מהר"י אסאד זי"ע]

והרני דרש"ת בלונז'ה, מצפה לרחמי ה'.

סימן רפז

עוד להשואל הנ"ל

ב"ה, יום ה' פ' פנחס בין המצרים תש"ן לפ"ק, פה אוברנאו יצ"ו.

אחדשה"ט וש"ת באה"ד,

קבלתי יקרתו ומפה הרני משיב עכ"פ בקלרה כי רבים
 השואלים והספרים מועטים.

משנתנו דגיטין פ"ז ע"ב דכתב קופר ועד כשר וכש"ס שם
 פ"ח ע"א דחתם קופר שנינו, ועיין רמב"ם פ"ט הכ"ז
 מגירושין, וטעם החוששים בזה"ע סי' ק"ל בגט לכתולה לא
 חיישינן או לא שייך בשאר שטרות עיין בצי"ר שם.

ג. ואשר שאל דאם הוסיפו לאחר הכשואין שם לאיש או לאשה
 מתמת חולי או סבה אחרת אם לריך להחליף הכתובה,
 ובאם כן לריך להחליף, אם זה בגדר כתובה דאישתכח זה
 טיעותא כיון דמעיקרא לא ה"י זה פסול, וכ"ת נוטה דנקרא
 אישתכח זה טיעותא.

לענ"ד דבר פשוט דאין זה כתובה דאישתכח טיעותא כיון
 דבשעת כתיבת הכתובה נכתב בהכשר ע"י שם
 שה"י מוחזק אז והכתובה כשרה, ועיין ה"י בחלקת מחוקק
 אה"ע סי' קכ"ט ס"ק א' צמו"מ שלו עם תשובת המבי"ט גם
 בגט כה"ג, [ובדרך חומרא וקפסול אפשר לכתוב כתובה
 שני].

ד. ואשר שאל האם ראוי לשייר תיבת וקנינא, ויוסיף התיבה
 לאחר קבלת הקנין משום דמיחזי כשיקרא.

לענ"ד כיון דטובה הקנין לפני חתימת עדים אח"כ לא מיחזי
 כשיקרא, אם לא דרך חומרא בעלמא ועיין צמו"מ
 סי' מ"ח ס"א דקיי"ל בשאר שטרות חוץ מגט דמותר לכתוב
 אפילו התורף שם הלוה והמלוה והמעות רק להניח מקום הזמן
 משום מוקדם והוא עפ"י שיטת רוב ראשנים בגיטין כ"ז ע"א
 דבמסקנא למיחזי לשיקרא לא חיישינן אפילו בתורף דשטרות
 יע"ש בתום' וכו', ואע"ג דהש"ך תו"מ שם ס"ק א' רלה להחמיר
 בשיטת רש"י לחשוב למיחזי לשיקרא כדעת רש"י, מכ"מ כ'
 בתומים שם באורים ס"ק א' דהעולם אין נוהגים כן וכן חזיק
 בכתיבת הכתובות, וכן הסכים בנתיבות שם בתי' ס"ק א',
 ועיין בעה"ש שם דכל לפני חתימת העדים לא חיישינן למיחזי
 כשיקרא, [אם לא דרך הדור וחומרא] ועיין בס' מנחת פתים
 אה"ע סי' ס"ז הסכים ג"כ דאין תשש אם כותבים תיבת קנינא
 כיון דעכ"פ קודם החתימה ה"י הקנין.

וראיתי בס' שלחן העזר סי' ו' ס"ק ח' הביא בשם הגה"ק
 ערוגת הבשם כ"י שהעיר על הא דנוהגים בזמן
 האחרון בכתובות נדפסות שחלק גדול מהתורף כבר נדפס שם
 והוא נגד הוראת הש"ך הנ"ל, אבל העיר ג"כ דרבותינו האו"ת
 והנה"מ, וכן הח"ס בתי' גיטין כ"ז ע"א הסכימו עם דעת
 התוס' ודעמ"י, ובאמת מלד אחד עכ"פ יש בזה גם תיקון
 העולם שיהי' נוסח מנוקה נדפס כהלכה, ובפרט במקומות
 שיש נשואין מרובים, וכאשר העיר בעין זה בס' שלחן עזר
 הנ"ל, וגם ראיתי ה"פ שכותבים בצי"ר כתובה על נייר דק מן
 הדק אינו מכוזב ואינו מתקיים לזמן מרובה משא"כ אם
 מדפיסים בדרך מתקיים ומכוזב ונעשה עפ"י הלכה, [ומ"מ
 אם כותב הכל בצי"ר ובדרך הלכה, ודרך מכוזב ראוי לשבח
 אע"פ שאינו מעיקר הדין].

מ"ו שג"ל ב"ו א"ק שני
 ב"ב"ל ל' שמואל ב"ו ואזנר ב"ב"ל

ספר

ארחות רבנו

חלק חמישי

כאן מקצת מארחות חייו הקדושים של רבנו
הגאון החסיד רבן ומאורן של ישראל
מרן הגר"י קניבסקי זצלה"ה
בעל ה"קהלות יעקב"

בו מובאים מהנהגותיו מהליכותיו בקודש מהוראותיו מתורתו מאמרותיו
ועובדות נפלאות, כתבם הכל על אחר בשעת מעשה ובמדויק כלשונם
תלמידו המובהק נאמן ביתו

אאמו"ר הגר"א הלוי הורביץ (שליט"א) זצ"ל
שזכה לצקת מים על ידו למעלה משלושים שנה (ראה בהקדמה).
אאמו"ר בקשני לפרסם שלא יורו כל הוראה מכל ההוראות שכותב בשם רבנו זצוק"ל.

ועוד כאן הרבה הוראות הנהגות ועובדות
מרבנו הגדול הגאון החסיד רשכבה"ג
מרן בעל ה"חזון אי"ש" זצלה"ה
שהי' מורו ורבנו של אאמו"ר (שליט"א) זצ"ל וכתבם אאמו"ר בזמנו (ראה בהקדמה).

הספר מכיל ששה חלקים:

- א. הנהגות אה"ע. ב. ענינים שונים באה"ע. ג. הוספות והשלמות לאו"ת.
 - ד. הוספות והשלמות ליו"ד. ה. תורה ולומדי' ועוד ענינים.
 - ו. "ונר ישראל ככה". (קורות חוליו האחרון והסתלקותו של מו"ר)
- כל מקום שמוזכר בספר מרן סתם הכונה למרן החזו"א, ומו"ר סתם הכונה למרן בעל הקה"י.

יו"ל בעזה"י ע"י

ישעי' בן לאאמו"ר הגר"א הלוי (שליט"א) זצ"ל הורביץ

שנת: להחית עם רב (תשמ"ה לפ"ק)

פה בני ברק ת"ו

וחותנו) באותו השם אף שלאחד יש עוד שם שאין לשני הקפיד מרן כן אמר לי הגר"ח"ק שליט"א (וכן דעת מו"ר זצוק"ל כמובא בארחות רבנו ח"ד עמ' רמ"ה אות נ"ב).

קידושין ונשואין

הזמנות

נהגו להדפיס הזמנות באותיות מרובעות

76 יז. במכתב ע"י שליח שאלתי את מו"ר (שליט"א) זצוק"ל האם יש להקפיד ולהדפיס את ההזמנות לבר-מצוה באותיות כתיב ולא באשורית [אותיות מרובעות] לפי המכואר ברמ"א יו"ד סי' רפ"ד דאין לכתוב דברי חול באשורית ובפ"ת שם ס"ק ג' גם הרדב"ז סובר כן. וזה לשון התשובה שהשיב לי בכתב מו"ר (שליט"א) זצוק"ל: אני לא יודע שום דבר רק מעולם נהגו כולם להדפיס הזמנות חתונה באותיות מרובעות ומסתמא יש להם על מה לסמוך עכ"ל, וכן נוהג מו"ר (שליט"א) זצוק"ל בהזמנות שלו.

איך לכתוב "יהודא"

יח. בהזמנה לחתונות נכדתי מדפיס מו"ר (שליט"א) זצוק"ל "עוד ישמע בערי יהודא", יהודא "אל"ף" אחר ה"דל"ת" שאלתי את מו"ר הלא ברמ"א בהלכות גיטין כתוב ששם הכתוב במקרא יש לכתוב עם ה"א בסוף וענה לי שכתב כן משום שההזמנה מתגוללת וביהודה ישנם האותיות של השם אף שהדלת מפסיק ואמר לי שאחרים כותבים יאודה עם אל"ף אחר היו"ד ואחרים כמו שהוא כותב, בהקדשה שכתב מו"ר על ספר שנתן לנכדי כתב יאודה אל"ף אחר היו"ד, ובהזמנה לנשואי נכדו רמ"ב שיחי" כתב מו"ר "יהודה", ובהזמנה לנכדה אחרת ראיתי שכתב מו"ר "י-הודה" (מקף בין היו"ד לה"א), ובהזמנות נוספות אחרות לא כתב את הפסוק עוד ישמע וכו' ובמקומו כתב נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו.

טענת הלואה) אבל עכ"פ מה שנותן יותר מהרגיל יש לו טענה כנ"ל.

[ז] כיון שהאב עני ואין לו ממון להשיא בניו אזי החובה מוטל על אחיהם להשיאם מדין הקרוב קרוב קודם [והערני חכ"א משו"ת שבות יעקב (ח"א סוס"י ע"ז) שכי שאם האב עני אזי החיוב מוטל על האח להשיא אחותו שהרי אמרו חז"ל דמי שמת והניח נכסים מועטים הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים (אלא שזה לא שייך כלפי אח לאחיו)].

[ז] על החתן והכלה עצמן חיובא רמיא שלא לתבוע מהוריהם להוציא יותר מכפי יכולתם, מלבד שאין זה ממדת הדרך ארץ ולא מן הנימוס והיחוס, מלבד זאת איך יתכן לתבוע מהם דבר שעל פי ההלכה אינו מוטל עליהם כלל כאמור, וכל מה שהאב נותן הוא בתורת צדקה ואיך יוכל לכפות את אביו על כך (ומוטב שיבקשו זאת מקופת צדקה משיעמיסו זאת על הוריהם לחוד).

סימן זה כבר נדפס בס' ויברך דוד על ה' כיבוד אב ואם תשו' סי' קע"ח ומפני תומר הדבר הדפסתיו גם כאן.

סימן ל'

76 שאלה - התעוררות הלכתית בהדפסת מכתבי הזמנות לחתונות.

תשובה - אן נכון שלא להדפיס הזמנות בכתב אשורית,

אבל באותיות מרובעות שלנו יש להקל (שכמה אותיות משונים) ע' בזה בדברינו בשו"ת ויברך דוד על ד' חלקי שו"ע ח"א סי' קי"ד [והגה"ק בעל ויען יוסף מפאפא ז"ל הקפיד שידפיסו כתבי הזמנות רק באותיות רש"י, אבל בס' עטרת יהושע (פ"ז אות א') מביא מהגה"ק רמ"א פריינד ז"ל (גאב"ד ירושלים תר"ב) שהתיר להדפיס הזמנות בכתב אשורית, דענין של מצוה הוא].

[ב] שלא להדפיס פסוקים שלימים (כגון לסדר...) מאחר שרובם ככולם ממש נזקקין לאשפתות [ואין שום מקור למה שנוהגין להדפיס פסוקים מן הסדרא (כגון א' לסדר ועשו לי מקדש)], וכמו כן שלא להדפיס מעבר למכתב ההזמנה פסוק 'עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם' שהוא פסוק שלימה, ולכתחלה יש להחמיר אף שלא להדפיס חצי פסוק, מלבד אם שינה מלשון הפסוק שיש להקל ע' בדברינו שם בסוה"ס"י (דפסוק עוד ישמע וגו' נעלה את ירושלים וגו' שרגילין להדפיס על מכתבי הזמנות הם קטעי פסוקים עם שינויים).

[ג] וע' עוד בדברינו שם בס' קי"ג במי ששלחו לו מכתב הזמנה אם זה מחייבו להשתתף מצד מה שאמרו חז"ל דמי שאינו מיסב בסעודת מצוה הוא מנודה לשמים, אם גם סעודת חתונה בכלל, ודילמא כשרק כשהזמינוהו בעל פה, ומהו במי שרק הורי החור"כ הזמינוהו, ומהו אם החור"כ עצמן שלחוהו לו [וע' במנהגים שבסו"ס לבוש אר"ח (אות ל"ג)

שגם בסעודת נישואין נאמר שאנו נהנה הוא מנודה לשמים, אלא שכי' נישואי בת ת"ח לת"ח ובת כהן לכו בס' שלחן העזר (ח"ב דף ס"ח, וב שם דף קל"ז).

ובאחרונים מובא סברא ע' שמזמינים הרבה גדול מהם רק מפני הכבוד, אין מחייב השתתפות (ושאין ראוי תלמוד תורה מפני כך), ובכלל נראו כוונת המזמינים שיבואו כולם לד בהסעודה דייקא, רק שיבואו לאח טובי וכדומה, ואבן הכותן שהרי ע יותר מאלף מכתבי הזמנות ואילו מו

זמן קבי

סימן ל"א

שאלה - עשו שידוכין מדינות ולא דיברו איפה לעשות החתונה מי כ והאם יכול צד החתן לתבוע שי בעיר ביניים [כגון שהחתן מעי יארק והכלה ממאנטריאל ל ברית יואל].

תשובה - המנהג שהוא הכלה. איתא הריב"ש (סי' קע"ז) דלאחר הו רשאי האיש להוליך אשתו למקום

ש"ס ויקרוק 13
ר' זניני נישואין
מגדולי מלא"א

ע"ל ל' יצאנו 13 בארבעתים א"א

יש להקל זה בדברינו שו"ע ח"א סף מפאפא הזמנות רק זרת יהושע מ"א פריינד (ב) שהתיר ג, דענין של

לימים (כגון כולם ממש מקור למה וסדרא (כגון) ומו כן שלא וזנה פסוק פארת בנים לכתחלה יש חצי פסוק, שיש להקל דפסוק עוד וגו' שרגילין הם קטעי

י קי"ג במי נה אם זה זאמרו חז"ל מצוה הוא ודת חתונה מינהו בעל יכ הזמינוהו, והו לו [וע' (אות ל"ג)

שגם בסעודת נישואין נאמר שאם אינו נהנה הוא מנודה לשמים, אלא שכי שהיינו נישואי בת ת"ח לת"ח וכת כהן לכהן] וע' בס' שלחן העזר (ח"ב דף ס"ח. ובהערות שם דף קל"ז).

ובאחרונים מובא סברא שכהיום שמזמינים הרבה, וחלק גדול מהם רק מפני הכבוד, אין הזמנה מחייב השתתפות (ושאין ראוי לבטל תלמוד תורה מפני כך), ובכלל נראה שאין כוונת המזמינים שיבואו כולם להשתתף בהסעודה דייקא, רק שיבואו לאחל מזל טוב וכדומה, ואבן הבוחן שהרי שולחים יותר מאלף מכתבי הזמנות ואילו מנות אין

מכינים רק למאה ויותר זוגים (קאפפעל"ס בלע"ז) או אפילו פחות, ובאמת בדרך כלל רק בני המשפחה ההכי קרובים משתתפים בהסעודה. (ובאמת צ"ע אם הם באמת צריכין להתאמץ להשתתף בהסעודה).

[ד] כשמדפיסים זמן החתונה וכותבים מספר השנים למספרם מן הנכון להוסיף אחר המספר שלהם תיבת 'למספרים', או שלא להדפיס המספר במילואו, רק המספרים האחרונים כגון שנת '11' או '011', ע' מה שכתבנו מזה בס' ישראל והזמנים (ח"ב פרק י"א הערה אות מ"ג) מפי ספרים וסופרים.

L

* * *

זמן קביעת יום החתונה

סימן ל"א

שאלה - עשו שידוכין משני מדינות ולא דיברו ביניהם איפה לעשות החתונה מי מכריע, והאם יכול צד החתן לתבוע שיעשוהו בעיר ביניים [כגון שהחתן מעיר נוא יארק והכלה ממאנטריאל לעשותו ברית יואל].

תשובה - המנהג שהוא במקום הכלה. איתא בשו"ת הריב"ש (סי' קע"ו) דלאחר הנישואין רשאי האיש להוליך אשתו למקומו, אבל

לא קודם הנישואין (אפילו לאחר שכבר אירס אותה, כל שכן מקודם) דלעולם אין מוציאין הארוסה עד לאחר הנישואין, וסברא הוא שהרי עדיין לא נתחייב לה בכתובה ולא בתנאי כתובה ואם חלטה בדרך אינו חייב ברפואתה, ולא לפדותה אם נשבת, ולא לקברה אם מתה, ולמה תלך אחריו, וכל הדרכים בחזקת סכנה עכ"ל, וציין עלה נמי בחלקת מחוקק (סי' נ' סקכ"א, דלא כמשמעות הרמ"א שם) דסתמן של משדכי בנותיהן דעתם שינשאו במקומן, ואפילו היה הבעל במקום אחר אא"כ הותנו בפירוש, ובבאר היטב שם ציין שכה"ג בש"ך (ביו"ד סי' רל"ב